Самостійна Україна

ЧЕРВЕНЬ, 1962

INDEPENDENT UKRAINE

Юліян Буцманюк, «Святилище катедри св. Йосафата в Едмонтоні», темпера.

ЧІКАГО — НЬЮ-ЙОРК

САМОСТІЙНА УКРАЇНА
INDEPENDENT UKRAINE
Ukrainian Monthly Magazine
Published monthly by the Organization for the
Rebirth of Ukraine
Cooper Station P. O. Box 4
New York 3, N. Y.
Edited by Editorial Staff
Editor in Chief Wolodymyr Shemerdiak
Yearly subscription $4.00, single copy 50 cents.
Mailed at Chicago. Illinois
Видає: Центральна Управа Організації Державного Відродження України
Редагує Колегія
Головний Редактор Володимир Шемердяк
Адреса Редакції і Адміністрації:
"INDEPENDENT UKRAINE"
2315 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Ill.
Phone: ARmitage 6-0066

Передплата «Самостійної України» виносить річно: в ЗДА і Канаді — 4 дол.; в Англії і Австралії — 24 шилінґи; в інших державах рівновартість 4 дол. в перечисленні на валюту даної держави.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

Дорогі Друзі — нечулі боржники!

В першу чергу звертаємось до Вас члени ОДВУ, що читаєте журнал «Самостійну Україну», але довжні за нього десятки долярів та ще й глухі на наші заклики і безнастанні прохання вирівняти свою заборгованість, або хоча скромних пару долярів прислати на конто свого довгу. Нам прикро, що спрямовуємо цих кілька терпких слів під адресою зорганізованого членства ОДВУ, що — як знаємо — непогано просперують, а неоден з них на особисті приємності видає кождого тижня далеко більше, чим дво чи три річна передплата «Самостійної України», а свому журналові читаючи його кільканадцять років за дармо, не хоче вирівняти дрібничкової суми. Всі наші заклики проходять нечуло попри його патріотичне ухо, начебто до його не відносилися.

Дорогі Друзі Члени ОДВУ, боржники «Самостійної України»!

Ми віримо, що теперішний стан фінансових засобів нашого журналу «Самостійна Україна» є вислідом Вашої підсвідомої недбайливости, а не вислідом якоїсь свідомої акції. Ми для розбудови журналу стараємося зробити все, щоб журнал наш стояв на відповідній висоті, щоб він гідно репрезентував Український Націоналістичний Рух в українському суспільстві. Пам'ятайте, що журнал «Самостійна Україна» є власністю усіх Вас, і незалежно від тих чи інших малих недотягнень, в ньому є частина Ваших думок, Ваших сподівань, Ваших ідей. І якщо Ви, Дорогі, Друзі, будете точно пересилати передплату на «С. У.», вирівняете свої залеглості, включитесь в пресову акцію, яку ми провадимо від кількох місяців, будете більш вражливі на наші заклики, то й наш журнал стане одним з кращих на еміґрації. Та це залежить тільки від Вас, а не тільки від бажань редакції чи адміністрації. Перед нами в цьому відношенні спільна праця, спільні завдання, спільні обов'язки.

Ми певні, що усім членам ОДВУ, УЗХ, МУН, ЗАРЕВА — разом, та врешті кожному зокрема, доля журналу «Самостійна Україна» лежить на серці. Тому Дорогі, негайно **вирівняйте свої залеглості, відновляйте передплати, включіться активно в акцію на пресфонд «С. У.», приєднайте нових передплатників.**

З приємністю відмічаємо, що наш акція на пресовий фонд «Самостійної України» проходить успішно. Є люди, яким дорога справа всіх нашого журналу і їм залежить доля його дальшого існування.

НА ПРЕСФОНД ПРИСЛАЛИ:

Залуга П. — Дітройт, 10 долярів і на таку суму викликає п. Дякуна Миколу і п. Лотоцького Івана.

Сленко С. — Чікаго — 2 доляри.

Касіян Степан — Чікаґо, 5 дол. і на таку суму викликає Каркоця Миколу й і ж. Я ози а Івана з Міннеаполіс, Плав'юка Миколу з Едмонтону — Канада, Зінкевича Осипа з Балтіморе.

Андрій Іванів — Чікаґо, 10 долярів і на таку суму викликає мґр. Стебельського Івана з Денвер, п. Щербака Ярослава та Івана Геврика з Вінніпегу — Канада.

Всім жертводвця, людям доброї волі, Редакція і Адміністрація «С. У.» складає Щире Спасибі.

Хто з Друзів черговий?

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

Рік XV | ЧЕРВЕНЬ, 1962 | Ч. 6(160)

Ганна Черінь

ВЕРБОЛОЗНИКИ

Є на світі окрема порода людей:
Все зідхають, і в будень, і в свято...
То невтомні творці безідейних ідей,
Верболозників група завзята.

Де поселяться — хату ставлять мерщій,
Садять верби навколо і вишні...
Як зберуться докупи, гудуть як хрущі,
І що слово, то кажуть: «Всевишній!»

У щоденнім житті їм одне на меті —
Шлють до Бога молитви і сльози:
Щоби Він хоронив, від біди боронив
Їх садиби та їх верболози...

Ця багата земля, плодовита рілля,
Що й казати, врожай тут на гроші...
Але вдома зате зелсніше гілля —
І такі ж верболози хороші!

Споминають, який то у них був дімок,
Та які поросята, а гуси...
І ні грім, ні вогонь цих не виб'є думок,
І не витрусять їх землетруси.

Світ на крилах злітає, як звільнений птах,
Пнеться й Африка в рівень з добою,
А вони ще плетуться на сивих волах
І мечі зберігають для бою.

Все нудьгують за редькою, хріном, щавлем,
Споминають ворота недужі
Та криницю трухляву з кривим журавлем,
Вітряки, калабані, калюжі...

Україна та місце її на землі?!
Брови зламані знаком питання...
Їм вареники б тільки були на столі,
Та щоб плавали в маслі й сметані.

Хтось в газеті чужій нам насипав образ —
Що не слово, плітки і погрози...
Хай говорять! Бо все це зовсім не про нас,
Не про наші ставки й верболози!

Кличе радіо їх на імпрези й чаї —
Та до партій згубивши довір'я,
Йдуть окремо вони на наради свої,
Недалечко, на власне подвір'я.

Тут він сам собі пан, сам собі отаман,
«В своїй хаті і правда, і сила!»
При закусці і чарці не згине в віках
Верболозників нація мила!

(Із щойно видрукованої книжки «Чорнозем»)

Я. Гайвас

З ПЕРСПЕКТИВИ ДВАДЦЯТИ РОКІВ

(Продовження)

На рішення ОУНСД йти в таку масову партизанську боротьбу, що властиво межували зі всенароднім повстанням, українські народні маси відповіли з ентузіязмом. В короткому часі на частині Західніх Земель виростає нова, величезна, як на українські умовини, сила, що створює зовсім нову ситуацію. Зовсім закономірно ця сила стає основним важілем в розвитку подій на українському відтинку, центром, довкруги якого вони починають розвиватися. Та вже при своему народженні має вона різні слабі місця, з яких деякі дадуться відчути дошкульно цілий час і породять неодин негативний результат. Одним з тих слабих місць був великий брак кваліфікованих керівних людей. І то не тільки керівників військового діла, але й на всіх ділянках. Опанувавши відтинок даного терену, УПА створювала неначе державу в державі. І було це не тільки на словах, але й на ділі. Значить, перед її керівництвом нагло виростало завдання полагоджувати всі справи виростало життя, виконувати всі суспільні, господарські, правнополітичні функції, що їх несе зо собою перебрання керми в житті хоч би тільки частини суспільности й тільки на обмеженому терені. Наслідком цього військовими й політичними керівниками ставали молоді кооператори, студенти, недокінчені середньошкільники, освіченіші селянські хлопці та робітники. Як у кожному революційному здвизі,так і в даному разі вони швидко виростали й зробили багато з того, що взагалі можна було зробити. Зрозуміло, що технічних знань на військовому й інших відтинках вони на швидку руку придбати не могли.

Криза на цьому відтинку була у великій мірі зумовлена другим дуже слабим місцем, а саме: умасовлену УПА повністю перебрала під свою контролю ОУНСД. Організаційні клітини тієї організації вважали цілу УПА своїм рам'ям і хоч в ряди-годи були деклямації іншого змісту, на ділі з-правила не можна було навіть перевести докладного розмежування, де кінчиться організаційна система ОУНСД, а де починається система УПА. А що найгірше: славлена СБ і тут вплелася своїми відомими методами зі своєю шкідливою, невідповідальною, ніким неконтрольованою політикою насильства, особистої пімсти, переводження екзекуцій без суду, а нераз навіть без слідства. Не диво, що дорога до УПА всім, що не входили в систему ОУНСД, або не були в якийнебудь спосіб з нею зв'язані, була практично замкнена. І цього свого монополю ОУНСД заздрісно боронила всіма засобами, вона берегла його, вважаючи це фундаментом своєї сили й переваги. А це мусіло на кожному кроці наносити шкоди як цілій національній справі, так і самій УПА.

Правда, не можна не піднести того факту, що провід ОУНСД скоро зорієнтувався в непомірності завдань в порівнанні з його силами й почав робити заходи, щоб притягнути до УПА людей непричасних до ОУНСД, людей, що колись належали до інших політичних середовищ, або політично не анґажувалися. Одначе зразу було видно, що це не є нова політична лінія, а тільки маневр поповнити свої ряди новими, потрібними людьми, підпорядкувати їх собі, поробити їх своїми поплентачами, сателітами. Ми ні разу не бачили ніякої навіть найменшої спроби полегчити монопольне володіння УПА з боку ОУНСД. Коли ж ідеться про інші українські організовані революційні чинники, то ОУНСД не тільки, що не вважала доцільним шукати порозуміння з ними, але навпаки при кожній нагоді заперечувала їх, нападала на них, відмовляла їм національної чести й права існувати. В усіх ухвалах ОУНСД, в усіх інструкціях і дорученнях вказувано як на головне завдання — розгром насамперед ОУН. Ті всі ухвали й інструкції непоміркованим словництвом і ненависницькою фразеологією цькували проти людей іншої думки і, обдираючи їх з чести, прямо ставляли «поза законом», чим створювали моральний ґрунт для дальших загострених конфліктів, промахів, злочинів.

А це тільки скріплювало, поширювало й навіть обґрунтовувало іншу, згадану передтим аномалію українського політичного життя. Себто неактивність усіх українських політичних груп на українських землях, що почалася з упадком Польщі й тривала до кінця другої світової війни. Ми вже згадували передтим про українські політичні партії, які з упадком Польщі розлетілися безслідно, а хоча майже всі їх керівні члени, з винятком тих, що непотрібно залишилися під большевиками, остали в живих, — не проявили ніякої організованої політичної діяльности в часі самої війни, хоча вернулися на рідні землі й бачили, що діється та мусіли відчувати якусь відповідальність за

долю свого народу. В той час, коли польські, французькі, бельгійські й усякі інші професори й учені, господарські керівники й священики в німецькій окупації збиралися до купи й на пні старих політичних угрупувань вели наново підпольну революційну роботу, в нас було зовсім інше поступування. Для нас зрозуміла реакція перших місяців після приходу німців, чи то в 1939. р. на Західну Україну, чи в 1941. р. на Східню. Всім було відомим, що німецька тотальна система цілою своєю істотою й цілою своєю брутальною силою розгнітила б такі почини. Вони толерували українських націоналістів тільки тому, що передбачували, що може їх потребуватимуть у майбутньому. Але пізніше, коли вже німці почали вести протиукраїнську акцію й знищувати прояви українського життя, українські інституції, мордувати українських людей, тоді кожен, що був колинебудь на політичній арені, хто брався організувати й вести нарід, мусів узятися саме тепер до політичної боротьби. Політичні групи й політичні провідники мусять бути такими в добрі й у злі часи.

Ми не пишемо ці рядки з метою накинутися на когось, а тільки викликати реакцію, відповідь, почути вияснення, навчитися. Бо цього рода науки нам завжди, а зокрема в сьогоднішних дуже складних і дуже відповідальних обставинах таки дуже потрібно.

Було б несправедливо при цій нагоді не відмітити, що Д. Паліїв, лідер передвоєнного Фронту Національної Єдности — ФНЄ — почав з деякими своїми прихильниками щось у роді збирання колишніх прихильників і спроби відновити політичну діяльність. Одначе на цій спробі й закінчилося, так що годі говорити про їхню якунебудь політичну організовану діяльність. А до цього, на жаль, деякі з близьких до Д. Палієва людей зв'язалися були з авантурником Скрипченком, що як керівник цукроварні в Переворську, розпоряджав немалими як на той час засобами й викидав різні сміхотворні історії включно з організуванням якогось напів-п'яного військового вишколу. Сам Паліїв, як відомо, був одним з перших організаторів дивізії Галичини і як вояк загинув. Декілька заходів поробив був голова табору УНР у Варшаві, Андрій Лівицький. Деякі ніячі на Західніх Землях покликувалися на зв'язки з ним і Центром УНР, але це все не мало характеру організованої політичної роботи. Гетьманці діяли па еміґрації, а на Зах. Землях, якщо й були якісь їхні діячі, то ніякої діяльности не було помітно. А всі ці групи, коли були б активні, дали б свій вклад у процеси на батьківщині, причинилися б до формулування української політичної думки, цілей і тактики на той час і в цей спосіб збагатили б це все.

Для прикладу можемо вказати на господарський відтинок. Певна скількість кваліфікованих, досвідчених кадрів — і зразу видно великий успіх у наслідках роботи. З масовим виходом у ліс активніших елементів нашого населення Волині й Полісся перейшло туди й немало наших кооперативних робітників. Ці кооператори в короткому часі в значній мірі наладнали на терені свого побуту не лише справу постачання для відділів УПА, але причинилися до певного упорядкування господарських відносин населення, розв'язали складне питання магазинування, контролі, тощо. Подібно було на військовому відтинку. Де були хоч трохи кваліфіковані одиниці, там діло розвивалося порівняльно дуже добре. Знання й досвід в сполуці з пануючим ентузіязмом давали великі успіхи.

А успіхів тих треба. Не лише тому, що тільки висока моральна постава давала сили витримати в нелегкій боротьбі з німцями. Ще тяжчі вимоги були на відтинку боротьби з большевиками, якій треба було щораз більше й більше присвячувати уваги. Большевики ніколи не занедбували німецького запілля. Їм завжди ставало людей готових іти на найтяжчий риск. А крім цього вони ці справи ставили методично, з великим досвідом, хочеться сказати — по професійному. І відповідно до большевицьких потреб ті люди й відділи займалися більше одним, чи другим завданням. Було ясно, що дуже скоро українські партизани ввійдуть в боротьбу з большевицькими партизанами. Першою більшою збройною сутичкою був зудар відділу командира Хрона (з крем'янецької бази ОУН) з головною силою відділу Ковпака, що був найсильнішим большевицьким партизанським відділом у німецькому запіллю. Відділ ОУН командира Хрона вертався з удачної виправи на Вишнівець, обтяжений великою добиччю. Відділ Ковпака пересувався тими теренами на південь з метою осягнути Карпати, знищити підкарпатські нафтові терени і пробувати передертися через Карпати на південь та получитися з балканськими партизанами Тіта, а при цьому розпочати партизанську боротьбу на південь від Карпат, щоб у той спосіб не лише загрозити тили німецьких армій, але й зблизитися безпосередньо до німецького материка. І боєвою силою, своїм

числом і узброєнням відділ Колпака перевищав кількакратно відділ Хрона. Відділ Хрона не то, ио не зміг дати бою большевикам, не маючи ніяких виглядів на успіх, або принаймні боєве відв'язання від ворога, але мусів погодитися на віддачу большевикам тих декількох своїх бійців, що були колись вояками большевицького війська. Рівночасно з тим трапився ще інший випадок, що віщував майбутні великі цього рода клопоти. Мова про перебіг одного з бійців відділу Хрона, колишнього красноармейця до Колпака й зраду деталів про силу, розташування відділу Хрона, тощо.

Цей факт ілюстрував дуже яскраво виключну складність нашого положення. На далеких східніх фронтах, що вже котилися в нашому напрямку, гримів безперервний бій двох ґіґантів, а тут у лісах, по селах, присілках, хуторах, а навіть у містах сотні кілометрів позаду німецького фронту виростала й ставала щораз агресивнішою большевицька сила. Кожному, хто був здібний і хотів, хоча б у якійсь мірі критично оцінювати положення, було ясно, що крайня пора упорядкувати українські внутрішні, в першу чергу політичні стосунки. А тому, що насправді діяли тільки дві українські організовані політичні сили ОУН і ОУНСД, тому ті сили мусіли шукати якоїсь нормалізації насамперед між собою, а в слід за тим і в цілому українському житті. Взаїмна боротьба з тенденцією фізичного винищування була в той критичний, історично переломовий час, не тільки шкідливим для української справи почином, але прямо злочином. Розуміли це й численні націоналісти серед членства ОУНСД. В ОУН це була обов'язуюча лінія. І на цьому тлі, під тягаром історичної відповідальности в другій половині 1943. р. умандатовані представники обидвох сторін відбули ряд зустрічей. Розмови мали дуже різний перебіг. Раз виглядали безнадійно, то знов подавали надії на позитивне закінчення. І нагло закінчилося... попельницею. Так — попельницею. В розгарі дискусії «умандатований представник ОУНСД» схопив за тяженьку попельницю, що була на столі для вигоди курців і намірився нею на «умандатованого представника ОУН», яким був колишній вояк Українських Військ, активний учасник Визвольних Змагань, член і один з основників ОУН, інж. Осип Бойдуник. Представником ОУНСД, що взявся арґументувати попельницею, був колишній член Комуністичної Партії Західньої України, що вже передтим покинув її, а в часі війни перейшов до бандерівців, Степаняк.

І це був кінець. Кінець розмовам між обидвома націоналістичними організаціями в часі другої світової війни. Після того до голосу прийшла сила, насильство. Не могли, ні, не вміли представники обидвох націоналістичних організацій, яким згідно з їхніми заявами важило тільки добро загальної спільної справи, договоритися в справі нормалізації стосунків між ними, ні в справі співпраці для загального добра, ані в справі створення якоїсь надбудови, загально-національного, якщо не оперативного, то принаймні репрезентативного тіла.

З нинішньої перспективи ці розмови з літа 1943 р. слід вважати останньою спробою налагодження стосунків між обидвома організаціями в добі другої світової війни. Спробою, що могла мати важливі історично-політичні наслідки. У вогні революційної боротьби зі зовнішніми ворогами, в яку включилися такі маси українського населення, консолідація обидвох революційних організай була б не лише поширила базу визвольної боротьби, але глибоко потрясла населенням, створила міцний моральний вал опору проти большевиків, а тим самим засіяла й виростила незнищиме коріння під дальшу боротьбу з большевиками без огляду на довгі роки большевицької окупації. Сьогодні бачимо, що партнери не доросли до цього. Не було в них, в їх крові і в їх мозгах історичної свідомости, вміння бачити речі в їх історичному, мінливому розвитку. Вони бачили тільки тодішній момент, а потреби — нераз тільки уявні — того моменту заслонювали їм і минуле й майбутнє. Чолові українські націоналісти, які вміли боротися до останнього віддиху й мужньо гинути на визначених стійках, не розуміли історії в її динамічному ставанні, не вглиблялися в процеси, а бачили тільки поодинокі події, не розрізняли великого від малого, тривалого від проминаючого. Вони не бачили того, що майбутнє оцінюватиме їх не по їхніх словах і декляраціях, а по тривалих осягах, що їх вони залишили своєму народові. Вони ще не усвідомляли собі, що в важливих історичних моментах нації, щоб забезпечити її тривалі успіхи, треба вміти знаходити базу для з'єднання всіх національних сил і знаходити форму, щоб ті всі сили можна було в праці й боротьбі розгорнути й використати.

Таким чином попельниця замкнула не лише один період наших внутрішніх стосунків, але вона стала майже непроходимою стіною на шляху до нормалізації стосунків в націоналістичному таборі. Вона стала злощєним символом політичного інфантилизму. Але на цьому

не кінець. Вона нарозтвір розчахнула велику розколину в нашому національному житті та створила вимріяні можливости большевикам встрявати, де їм завгодно, в наше внутрішнє життя. Якже легко большевицьким майстрам від провокації включатися після того в одну, чи другу революційну організацію, наставляти їх на себе, інтриґувати, тощо. До цього тільки треба, втиснувшися в одну, чи другу, а сьогодні, ще третю систему, виявити як найбільше відданости даній групі, активности в її рядах, щоб потім уже свобідно наставляти одну проти одної, вибираючи відповідні моменти й засоби. А для ще повнішої мрячности картини уявім собі тепер довгожданні «вирішні події» — коли б вони прийшли. Як легко большевикам при помочи своїх провокаторів і в обличчі відсутности якоїнебудь співпраці й координації між націоналістичними організаціями поглибити між ними ворожнечу, розпочати загострену конкуренцію включно до братовбивчої війни. Про ці грізні можливості згадано не лише як про небезпеки у майбутньому, але вони себе проявили, вони трапилися й то в найболючіших формах ще в часі другої світової війни. А не менше й після неї.

(Продовження буде)

ЗАЗНАЙОМТЕСЯ З НАШИМИ МИСТЦЯМИ

Іван Кейван

СТЕФАНІЯ БАЗЮК

Серед українських мистців у діяспорі маємо досить поважний відсоток жінок-мисткинь, що працюють творчо й виявляються на полі образотворчости та своїми творами збагачують українську культуру. Почавши від сеньйорок: Ірини Шухевич та Катерини Антонович, через Надію Білецьку й Михайлину Стефанович-Ольшанську та Марію Дольницьку, а далі через середню ґенерацію мисткинь, як Софія Зарицька-Омельченко, Ольга Дядинюк, Людмила Морозова, Марія Гарасовська-Дачишин, Іванна Винників, Галина Мазепа та інші, аж до плеяди молодих мисткинь, як: Галина Новаківська, Ірина Носик, Ірина Шумська та цілий ряд, дали поважний вклад в скарбницю українського мистецтва. До середньої ґенерації мисткинь належить Стефанія Базюк з роду Рудакевич, що була відома під цим прізвищем у мистецькому світі на рідних землях. Народилася у Львові в родині вчителя. Батьки її вчителювали на Поділлі й на Гуцульщині, а Степанія ходила до української гімназії в Станиславові та закінчила її 1923 р. Студіювала в тайному Українському Університеті у Львові, а пізніше вступила до Мистецької школи О. Новаківського, де студіювала малярство впродовж кількох років. Вже в 1926 р. приймала участь у виставі цієї школи своїми працями **«Гуцулка», студіями дерев** та **етюдами.** Студіювала хемію у Львівській Політехніці й закінчила її в 1932 р. з дипломом інженера. Працювала як керівничка ляборторії в українській косметичній фабриці «Альое» у Львові й кілька років перед другою світовою війною вийшла заміж за о. Дмитра Базюка, пароха в Грибовичах біля Львова. З українським мистецтвом завжди тримала тісний контакт, належала до мистецького гуртка «РУБ», що заснований в 1932 р. об'єднував бувших учнів Мистецької Школи О. Новаківського, та приймала участь у виставах цього гуртка. **Циклем пейзажів** з Під-

Стефанія Базюк

лютого брала участь у «Ретроспективній Виставі Українського Мистецтва» у Львові 1935 р. та у виставах УТПМ у Львові. В часі другої

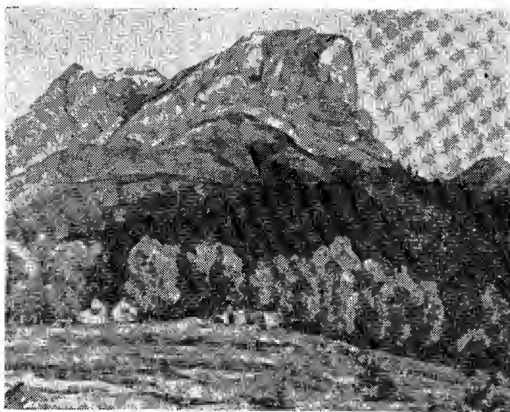

Стефанія Базюк, «Гірський пейзаж, олія.

світової війни проживала з родиною у Відні, після війни в американській зоні Австрії, звідки в 1951 р. виїхала з чоловіком і двома синами до Канади. Працюючи в ляборатор.ї шпиталю Албертійського університету в Едмонтоні вона виявляється теж як мистець і своїми творами приймає участь у різних виставах в Канаді й Америці — на виставах УСОМ в Торонті, СУОМА в Едмонтоні й на виставах «Жінотвори це: **«Захід сонця в Тюдеві», «Став у Зимній Воді», «Хата, що в ній лякає», «Жовті квіти в Космачі», «Квітуча груша», Перед моїм вікном», «Зима», «Соняшники», «Автопортрет», «Мертва природа»** та цикл канадійських гірських пейзажів. Твори Стефанії Базюк позначені пост-імпресіонізмом і притаманні багатим та ніжним кольоритом. Вона відчуває найніжніші прояви природи і передає її настрій зі всіми нюансами.

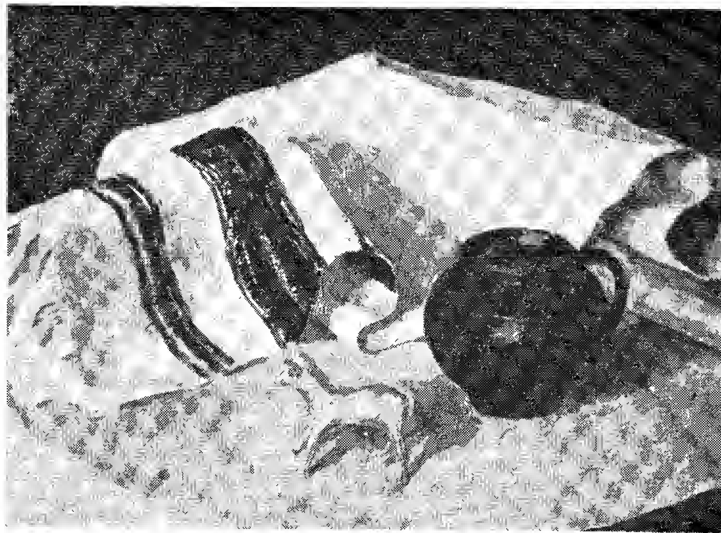

Стефанія Базюк, «Мертва натура», олія.

* * *

СЕВЕРИН БОРАЧОК

На тлі української образотворчости на еміґрації яскраво зарисовується постать мистцямаляра Северина Борачка, що живе і творить в Німеччині. Мистець народився 1898 р. в родині священика, у княжому городі Теребовлі. До української гімназії ходив у Тернополі, а після її закінчення вступив у ряди вояк'в УГА, щоб зі зброєю в руках вибороти Україні волю. Після визвольних змагань, Борачок, не вспівши скинути однострою вояка УГА, в 1921 р. вступив до Академії Мистецтв у Кракові на відділ малярства. В короткому часі він так заімпонував професорам своїм великим мистецьким талантом, що в 1924 р. його як члена «Паризького Комітету» вислали до Парижа, для поглиблення мистецьких студій. В Парижі — в цьому мистецькому «Вавилоні», що тішився славою сорока тисяч мистців, Северин Борачок в недовгому часі зумів звернути на себе особливу увагу. На славному Монтпарнасі, що була колискою неодного славного мистця і де свого часу Тулюз Льотрек здивував мистецький світ своїми знаменитими літографіями, український молодий мистець Северин Борачок теж здивував світ своїм винятковим талантом, одержавши **першу нагороду** на виставі модерного мистецтва з рук таких великих особовостей французького мистецтва як **П'єр Бонар** та **Дюфі.** Грошеву нагороду в досить поважній сумі, заходами патронів нагороди — поляків, розділено на чотири частини (щоб не скривдити інших членів «Паризького Комітету» — поляків), все ж таки за Борачком залишилася неподільна слава. З того часу П'єр Бонар звернув особливу увагу на нашого талановитого мистця і Борачок став його найулюбленішим учнем І хоч члени «Паризького Комітету» — вибранці з Краківської Академії вирізнялися на паризьких виставах своїми непересічними працями, все ж серед них чітко вирізнявся С. Борачок своїм талантом, оригінальним підходом до малярства, інтерпретацією й своєрідним кольоритом. Борачок скоро віднайшов українську мистецьку «колонію» в Парижі і став найбільш активним її членом. А **«колонія»** ця була в ті часи досить численна і до неї належали мистці: О. Грищенко, М. Кричевський, М. Андрієнко-Нечитайло, М. Глущенко,

І. Бабій, В. Перебийніс, П. Омельченко, С. Зарицька, Л. Перфецький, В. Хмеляк та інші. Часто склад цієї «колонії» мінявся, бо одні мистці виїздили, другі, нові приїздили, але все ж вони себе шукали й гуртувалися, а в основі тримали тісний контакт з АНУМ у Льво-

Северин Борачок

ві, а між ними й Северин Борачок співпрацював з АНУМ на тому « Монтмарті до 1939 р., тобто до другої світової війни. Довелося йому пережити багато успіхів та чимало матеріяльних злиднів, про що вміє він дуже барвисто оповідати, часто підфарбовуючи справжнім гумором, бо людина він весела й дуже товариська. Його твори завжди мали великі успіхи на паризьких виставах завдяки **чітко окресленому стилеві,** відтворенням життєвої правди, а понад все — **подивугідною гармонією, своєрідних і тільки йому притаманних кольорів, що творять дійсно кольористичну поему.** До цього теж причинюється його оригінальна техніка. Тому в його творах глядач відчуває чисте повітря — живу атмосферу і крізь кожний твір пробивається його сильна мистецька індивідуальність, що заставляє глядача подивляти й переживати його твір. Він імпресіоніст, але імпресіоніст своєрідний. Набувши мистецьке знання й досвід у Кракові, а особливо в Парижі, він цей мистецький капітал значно помножив і, перетравивши його в своєму творчому горнилі та позначивши п'ятном української духовости, дав речі оригінальні й сомобутні. Західні мистецькі зразки, що їх засвоїв, **зумів передати в досконалій українській інтерпретації з п'ятном своеї мистецької індивідуальности** і цим зробив поважний вклад у скарбницю українського мистецтва. Борачок виявсяється передовсім **інтимністю** в підході до кольорів. Ці його кольори легкі й стоновані. Вони не ріжуть ока глядача і контрастів ніби немає, але коли вглибитися в його твір, відчуваємо безмірне кольористичне багатство й силу, що так

Северин Борачок, «Гарцюючий кінь», темпера.

полонить і чарує глядача. В цьому й секрет мистця Борачка — як кольориста. Мистець був членом АНУМ у Львові та членом-співосновником УСОМ в Німеччині. Виставляв свої твори в Кракові, Львові, Варшаві, Парижі, в Женеві, Мюнхені, Бонні, Римі, Лондоні й Ню Йорку і всюди мав великі успіхи, а критика завжди прихильно відмічувала його твори. Його твори **«Жнива», «Ранок», «В лісі», «Поміж деревами», «Соняшна купіль», Прачка», «Дністер біля Городниці», «Туга», «Пробудження», «Рожева романтика», «Гарцюючі коні»** та ряд інших, це речі високої мистецької вартости; вони повні сонця й оптимізму. Недаром критик Г. де Ґурлян писав про нього свого часу: «Борачок належить до групи тих мистців, що їм з успіхом поталанило наповнити свої образи внутрішнім світлом. Не пориваючи з минулим, переставляє він основні елементи у власний творчий світ. Цим осягає досконалість і чистоту малюнку, що наповняють глядача подивом... тому годі, оглядаючи твори Борачка, стриматися від подиву гармонії його красок і чітко окресленого стилю, що його мистець демонструє з тією певністю, з якою він творить свою мистецьку гармонію... Його уява притягає силою, що їй годі опертися в змаганні до всеобіймаючого».

***

ЮЛІЯН БУЦМАНЮК

Зовсім окремо слід розглядати постать мистця-маляра монументаліста й портретиста Юліяна Буцманюка, бо це один з дуже нечисленних сеньйорів між нашими мистцями на еміґрації. Народився 3-го липня 1881 р. в Сморжеві, Радехівського повіту, в сім'ї учителя. Гімназію закінчив у Львові 1905 р., але невдовзі повмирали його батьки і молодий Юліян мусів сам подбати про свою вищу освіту. Спершу працював у різних львівських мистців і з ними розмальовував львівську катедру та університетську бібліотеку, а в 1906 р. самостійно розмалював презбитерію церкви в Конюхах під Бережанами. Познайомившись зі славним мистцем-монументалістом **Модестом Сосенком**, Ю. Буцманюк працював з ним три роки, розмальовуючи церкви (в Славську, Рикові й Конюшках), а в 1909 р. вступив на малярські студії в Академії Мистецтв у Кракові, де під кермою таких видатних індивідуальностей як: Ю. Фалат, Я. Мальчевський, Л. Вичулковський, Павтш, Аксентович, Мегофер та інші, мав нагоду засвоїти багато мистецького вміння, бо тоді Краківська Академія була на верхів'ях свого розквіту. В 1910-1911 рр. юний мистець розмалював каплицю при церкві оо. Василіян у Жовкві й виконав проєкт вітражу. Користувався якийсь час стипендією від Митрополита Андрея Шептицького. В 1912 р. молодий мистець виїхав за кордон, побував у Мюнхені й студіював малярство у мистця европейської слави **проф. Фр. Штука,** а з Мюнхену виїхав до Італії та оглянув мистецькі архитвори Риму й Фльоренції. В 1914 р. австрійський уряд наділив Ю. Буцманюка стипендією в сумі 600 корон для поглиблення мистецьких студій в Італії, але перша світова війна перешкодила цьому плянові й мистець опинився в рядах УСС, щоб як вояк і старшина сповняти свої обов'язки супроти України. Був членом **«Пресової Кватирі»,** а в УГА його наділено ранґою сотника. В 1919 р. Державний Секретаріят Військових Справ призначив сотника Ю. Буцманюка залізнодорожним військовим референтом, а після відвороту УГА за Збруч, його покликано до Штабу УГА в Жмеринці. Відбувши всі кампанії визвольних змагань, Ю. Буцманюк опинився на Чехословаччині і в 1923-1927 рр. поглиблював свої мистецькі студії в Академії Мистецтв у Празі, в **проф. Гіпайса.** Повернувшись з дружиною й сином на рідні землі в 1927 р. і склавши педагогічний іспит в Кракові, навчав рисунку й малювання в середніх і фахових школах «Рідної Школи» у Львові до другої світової війни. Належав до АНУМ, був

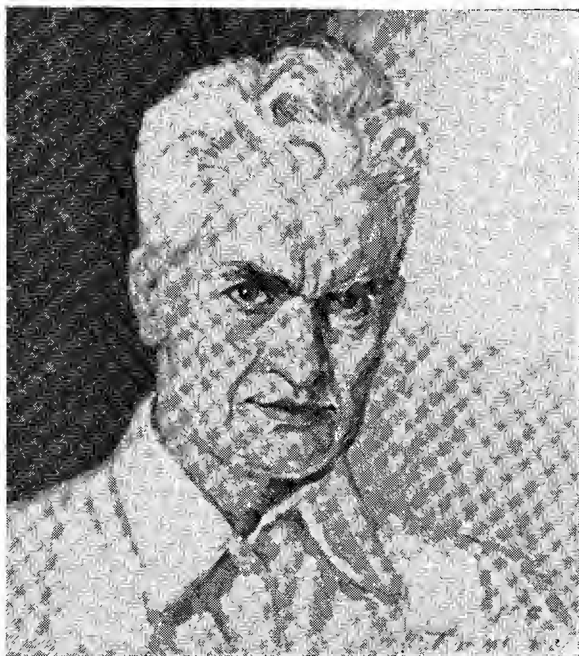

Юліян Буцманюк, «Автопортрет», олія

членом виставового комітету «Ретроспективної Вистави Українського Мистецтва», що відбулася у Львові 1935 р. Виставляв тоді свої твори **«Портрет монаха», «Портрет сина», «Портретову студію»** і **«Акт».** В 1931-1939 рр. мистець розмальовував церкву оо. Василіян у Жовкві. В часі війни проживав з родиною в Кракові, а після війни в Мюнхені (Німеччина), де виконав композицію українських єпископів-

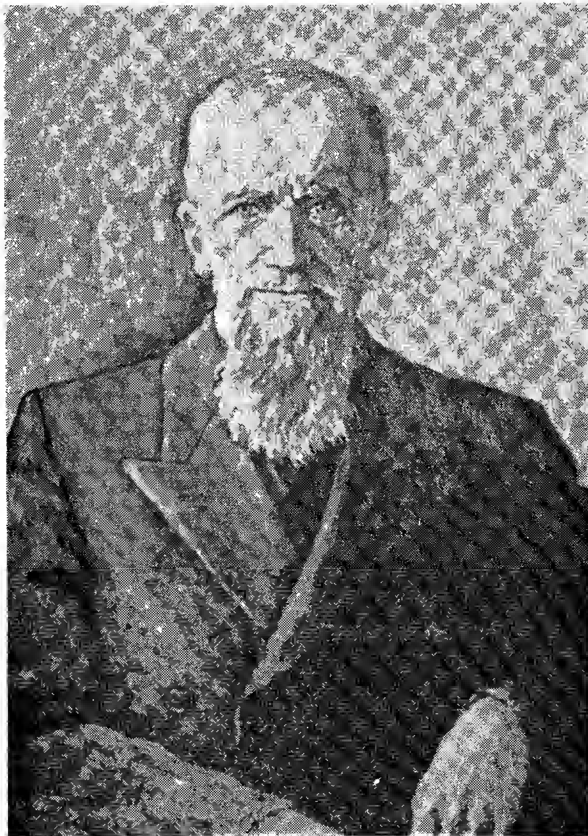

Юліян Буцманюк
Мітрат о. д-р Василь Лаба, олія.

мучеників, Покрову Божої Матері та ряд портретів. Був членом УСОМ в Німеччині й належав до Управи як скарбник. Літом 1950 р. мистець прибув до Канади й осів в Едмонтоні, де живе й досі. Найбільшим його мистецьким здобутком, це **розмалювання української католицької катедри Свмч. Йосафата в Едмонтоні.** В цій велетенській поліхромії, крім великих композицій з життя Ісуса та Святих, є багато християнських символів та обильна орнаментика. Підхід Буцманюка до стінопису наскрізь декоративний, а його стиль своєрідний, оснований на старих українських церковних традиціях з прикметами народнього мистецтва. Виконав теж багато ікон для церков у Алберті; з них найзамітніші: **«Єгова», «Св. Михаїл», «Покрова», «Христос-Учитель», «Розп'яття», «Воскресення», «Св. Володимир і Ольга»** та інші. З

Юліян Буцманюк, «Дві школярки, темпера.

композицій зі світською тематикою найвартісні: **«Дорогою життя», «Осінь»** та **«Серенада Шуберта».** Мистець широко виявився як портретист. З давніших портретів збереглися **«Гуцулка»** (портрет Дружини) та **«Портрет сина»,** але мистець вже в Канаді виконав около сотні портретів. З них найвартісніші з мистецького аспекту: **Владики Кир Ніля Саварина, Мітрата**

о. д-ра Лаби, Полковника Андрія Мельника, Д-ра С. Смаль-Стоцького, о. Й. Жана, ЧСВВ, д-ра М. Росляка, д-ра М. Снігуровича, д-ра Є. Вертипороха, д-ра Б. Стебельського, д-ра П. Г. Генсона, «Автопортрет», цикл портретів учениці Орисі, **«Дві школярки», «Грекиня»** й інші. Портрети Буцманюка притаманні реалізмові з помітною закраскою імпресіонізму. Він вдало схоплює характери портретованих й оперує легким кольоритом. Мистець виконав теж низку пейзажів, що майже всі пропали на рідних землях, а з канадійських помітні **«Албертійський Парлямент»** та **пейзажі з Бенфу.** Але найбільша його заслуга для українського мистецтва в Канаді в цьому, що він від кількох років веде свою **мистецьку школу** в Едмонтоні; вона є першою і єдиною на велетенських просторах Західньої Канади впродовж історії українського поселення. Як знаменитий педагог, вміє досконало передати своїм учням мистецьке знання, вказати шлях до мистецької істини, а що найважливіше — защепити їм любов до мистецтва. Проф. Юліян Буцманюк є членом УСОМ у Канаді й приймає завжди участь у її виставах. Свої твори виставляв в Кракові, Львові, Мюнхені, Торонті, Ню Йорку й Дітройті, завжди з помітними успіхами.

З ГЛИБИН НАШОЇ ІСТОРІЇ

(Микола Ковалевський, «При джерелах боротьби» видання Марії Ковалевської, Іннсрбук 1960)

Микола Ковалевський, визначний український діяч, публіцист, кооператор і журналіст, більше ніж інші заслужені діячі напрацювався на народній ниві, частково тому, що з малих літ свою діяльність почав і до самої смерти з свого посту не сходив. Хоч на жаль, прожив він не так багато (йому було 65 літ, коли він помер), та мало чиє життя було таким кипучим, значучим, тривожним і відповідальним. Під сам славних літ Української державности 1917-20 він був наймолодшим членом уряду (йому було тоді 27 літ), на посаді міністра земельних справ і постачання. За собою він вже мав довгу дорогу відповідального громадського діяча, вмілого організатора і дипломата. Не вважаючи на тернистий шлях, Микола Ковалевський ніколи не зневірився в українській справі, не осів у закутку, не змінив переконань і не пішов вислужуватися до чужих. Співпрацюючи в багатьох українських та чужомовних журналах, де він уславився своїми політичними оглядами та коментарями, Микола Ковалевський лишився вірним сином свого народу і до кінця своїх днів мріяв про поворот на звільнену Україну. Проте, смерть послала його в іншу, потойбічну країну, і мемуари «При джерелах боротьби» були його лебединою піснею. І добре, що свої спогади, враження і оцінку найважливіших етапів нашої державности шановний автор не забрав із собою, а лишив нам на вивчення і усвідомлення.

Книжка, як велика річка, починається із тихого, нестрімкого потічка, що помалу, часом аж заповільно тече поміж берегами старого козацького хутора Іванівки, що його колись гетьман Богдан Хмельницький подарував предкові автора, генеральному осавулові Іванові Ковалевському. В стилі, близькому до писань О. Довженка, автор любовно вимальовує береги Десни, деталі хатнього устаткування своєї рідної садиби, своїх рідних і знайомих, серед котрих було багато селян. Цікаво, що вже змалку Микола Ковалевський, син поміщика, надзвичайно любив і шанував селян. Він зауважив, що багато свідомих селян прагнули до світла і свободи, читали, як молитовник «Кобзар» Шевченка та дуже цікавились ідеєю української кооперації. Маленький Микола завжди сидів у кутку, коли селяни чи повітова інтеліґенція дискутували про політичні справи, і жадібно сприймав усе це своєю гарячою, енергійною натурою. Уже в гімназії, чотирнадцятилітній Ковалевський сміливо заводить диспути з учителями і вихователями, відстоюючи честь свого народу. Між іншим, Ковалевський відстоював значення Гоголівського Тараса Бульби, як народного героя, що віддав своє життя за рідний край. В зв'язку з тим, що недалеко від гімназії містився музей Петра Першого, де було виставлено багато Полтавських експонатів із зневажливими до Гетьмана Мазепи коментарями, молодий Ковалевський запально виступив на захист славного Гетьмана. Це, в додаток до інших проявів громадської діяльности не по літах дозрілого юнака, накликало підозру поліції, і Ковалевський мусів тікати аж у Польщу, до тітки. В польськім оточенні юнак ще більше віддався українській справі і згуртував навколо себе не тільки українців, а навіть поляків, що ставились прихильно до української справи. Кульмінацією діяльности цього гуртка була Шевченківська вистава в польській книгарні в Радомі. Закінчивши гімназію, Микола Ковалевський знов мусів тікати перед арештом, і цього разу він пішов широ-

ким шляхом до серця України — Києва.

Рік 1912 був початком українського визвольного руху в масових масштабах. Кооператори, агрономи, лікарі та студентська молодь, під проводом Йосипа Гермайзе і Миколи Зерова, об'єднувались у легальні, напівлегальні й підпільні організації. Найбільш активними на той час були партії соціял-демократів та соціялреволюціонерів. Тоді ж уперше був організований Український Червоний Хрест. Всі, що прагнули поступу і культури, «тупали» навколо ТУП'у («Товариство Українських Поступовців»). Автор дуже влучно назвав свою книжку «При джерелах боротьби»; показуючи зародження та ранню діяльність головних українських партій та угруповань, він сумлінно подає імена знаних громадських діячів та самі початки їх діяльности. Навколо ТУП-у об'єдналася еліта: Є. Чикаленко, Сергій Єфремов, Лисенко, Олена Пчілка, Старицьиа-Черняхівська

Читач очевидно здивується, коли у п'ятому розділі книжки прочитає, що далі Микола Ковалевський подався до Москви студіювати в університеті. Так, неначе тепер, коли все, що є найкращого на нашій батьківщині «добровільно» вивозиться до Росії! Виявляється, українців у Москві було дуже багато, вони там мали свої гуртки, і серед них був також на студіях ніхто інший, як сам Симон Петлюра. Але подібність ситуацій тільки зовнішня: парадоксально, московська жандармерія менше стежила за українцями в Москві, ніж на Україні, отож, багато наших провідників використовували таку «еміграцію» для підготовки та проведення українського визвольного руху. Там пройшов свій громадський вишкіл і Микола Ковалевський.

В 1914 році Микола Ковалевський таки попав у тюрму за організацію демонстрації в сторіччя з дня народження Шевченка. З властивим йому гумором, Ковалевський розповідає про те, як, з чисто-московською логікою, жандармський полковник «доводив» вину студентів: «Ну, ось побачимо: коли демонстрація буде, то це доказ вашої вини, бо ви її підготовляли... А коли демонстрації не буде, то це теж ясний доказ вашої вини, бо демонстрація тому не відбулася, що ви арештовані». Цей допит відбувся напередодні демонстрації. Демонстрація відбулась, та ще й яка, і Ковалевського та його співпрацівників засадили на Лук'янівку.

Під час другої Світової Війни Ковалевський працював, як кооператор у Полтаві, використовуючи кооперативну роботу головним чином для ведення просвітницької і політичної діяльности серед полтавського селянства. Кульмінацією цього етапу було утворення Всеукраїнської Селянської Спілки В 1917 році Микола Ковалевський був обраний головою цієї організації, і будучи одночасово головою ЦК українських есерів, «з двома головами на плечах» поїхав до Києва, де саме постала молода українська республіка.

Тут, з другої частини книжки, починається широке полотно найбільш цікавого етапу нашої історії. Бо часи князівські, на котрі і Москва хижо посягає як на своє, навіть часи гетьманування Хмельницького й Мазепи в наш новітній атомовий час все більше й більше відходять в туманне минуле, що його важко часом роз'яснити чужинцям. Тепер людина більш живе в сучаснім, аніж в історії. Ніхто не думає більш про китайців, як про людей, що в давнину були основниками культури. Тепер це — одна з найбідніших культурою і матеріяльними засобами націй, що не може собі ради дати ні під яким урядом. Часи 1917-20 років вже досить далекі, щоб їх розглядати, як історію, але і досить близькі, щоб втримати живу нитку зв'язку з ними. Ще живі між нами учасники й керівники наших визвольних змагань, ще й чужі народи пам'ятають ті часи, а як забули, то можна їм легко і ґрунтовно про те нагадати. І, не дивлячись на незвичайно несприятливі обставини і на трагічні помилки, це був надхнений, світлий період, що дає нам приклад і надію. Тепер, на стандартних академіях незугарні доповідачі часто знецінюють цей період нудотою своїх викладів, але справді — не так воно було. Книжка Миколи Ковалевського — один із яскравих документів про ці роки української державности. Ніхто краще від нього не міг би знати і розповісти про ці речі, бо, завдяки своїй молодій енергії, жвавості й трохи авантурницькій вдачі, Микола Ковалевський завжди був при гарячім. Багато разів він бував у небезпеці, першим приходив і останнім відходив. Одного разу, коли большевики під проводом Муравйова заняли Київ, Ковалевський переодягся за молочара і, скільки можна було, переховувався в молочарні, на власні очі бачачи муравйовський терор. В час гетьманського перевороту тільки маленьке спізнення на нараду врятувало Ковалевського від арешту. Німецькі солдати в той день заарештували всіх міністрів, що вже зібралися на нараду. Пліч-о-пліч із головним Отаманом Симоном Петлюрою, Ковалевський пройшов тяжкий шлях нерівної боротьби з большевиками, шукаючи хоч

би найвужчої стежки, щоб зберегти, чи хоч для традиції продовжити українську державність. Через Кам'янеччину, через «трикутник смерти», більш прозаїчно називаний серед вояків «тернопільською матнею», через Польщу, де були роблені спроби домовитися з маршалом Пілсудським, на еміґрацію до Австрії, а далі — до Чехії, де українська справа знов попала на сприятливий ґрунт і дала змогу для теоретичної підготови дальших визвольних зривів 1941-46 років.

Виходячи поза рамки книжки, згадаємо, що в останні часи свого життя Микола Ковалевський був головою Допомогового Комітету українців у Австрії.

Поза першорядністю історичного довідника, книжка Миколи Ковалевського має багато важливих прикмет. Автор дає правильні, спокійні і навіть холоднокровні аналізи політичних ситуацій, відносин та ідеологій. З наявних в той час політичних партій найбільш несимпатичною авторові виглядає партія гетьманська, в основному через те, що вона орієнтувалася на тимчасову ситуацію і, на думку автора, в слушний час, коли большевики були поборені, перейшла б на бік російських консерваторів. Проте, в кінці 10-го розділу, автор зауважує:

«Не хотів би я, щоб у читача лишилось враження, що ми були проти виявлення українських консервативних елементів у політичному розвитку України. Навпаки, ми завжди вважали що таке явище було б цілком нормальним і свідчило б про здоровий і всебічний розвиток нашого національного организму... Український консерватизм міг би відіграти свою історичну ролю в тій добі. Однак він був заслабий, замало скристалізований ідеологічно, і тому він пішов у хвості подій, підпорядковуючись російській реакції, яка відігравала в гетьманщині командну ролю.»

Емоційна наснаженість книжки не дає без сліз читати опис встановлення українськкої державности, урочистий спів «Заповіту» в залі Київської Опери, а далі — український гимн. Ось уривок із опису проголошення Першого Універсалу на Софійській Площі:

«Трибуни були розміщені на просторій Софійській Площі так, щоб Перший Універсал відчитаний був на північ, південь, захід і схід. Коли проголошено було слова «Віднині Український народ буде сам творити своє життя», багатотисячна юрба привітала ці слова довгими покликами «Слава!». Також кінцеві слова Універсалу викликали величезний ентузіязм киян. Цікаво було дивитися на це море людей, що в захопленні слухало перший маніфест української влади. На цілій площі, від Святої Софії аж до Михайлівського Манастиря кожне слово Першого Універсалу відбивалося луною. Після проголошення першого Універсалу розпочалася дефіляда українських військових частин з полком ім. Богдана Хмельницького на чолі. У цій дефіляді брала участь сотня Донських Козаків. Коли вона зрівнялася із трибуною, козацький полковник затримав свою сотню і, звертаючись до Голови Центральної Ради, професора Грушевського, сказав російською мовою короткий привіт від Донських Козаків: «Гаспадін Президент! Донскіє Козакі прівєтствуют Свободную Украïну і єйо правітєльство».

В книзі наведені документи про відношення селянства до уряду Вільної України. Справа в тім, що зі зруйнованої війною і бандами України добровільно потягнулися валки із харчами, збіжжам і грошами для нової держави. З усіх кінців до Центральної Ради полетіли телеграми і листи з присягою на вірність урядові вільної України. Автор наводить більше двадцяти таких документів та вирізок із тогочасних газет. Микола Ковалевський, хоч і не белетрист, проте має майстерне і гостре, часом невблагане перо. Не дивлячись на дуже поважний зміст цієї книжки, в ній не бракує майстерних, просторих описів, порівнянь, комічних моментів і навіть анекдотів, що примушують читача весело засміятися і забути на хвилю про трагічні обставини, що в них відбувається дія. Можна впевнено сказати, що з Ковалевського міг би вийти першорядний письменник, не гірший приміром, від Винниченка. Тільки, не зважаючи на свою всесторонню обдарованість, Ковалевський не пішов слідами Винниченка, а спрямовував всі свої мислі і діла тільки на політику. Про свої романтичні пригоди автор ніґде не згадує. Можливо на них йому і не було часу. Коли його вибрали на голову кооперативного об'єднання, присутні завважили, що для такої відповідальної посади вони хотіли б мати одружену людину, і Ковалевський дуже з того сміявся. А одруження його відбулось зовсім інакше, в найнесприятливіших умовах. Про це автор згадує лише кількома рядками: в «трикутнику смерти», наодній із вимушених зупинок, Ковалевський побачив дівчину, що грілася на сонечку. Це, виявилось, була одна із штабових друкарок, і серед квітів і зелені дівчина дуже гарно виглядала. Ковалевський мовчки милувався нею, поки поїзд не рушив, і вже пізніше, через місяць, вони зустрілися на новім етапі невеселого шляху. «А що я був сильно закоха-

ний, то скоро ми відсвяткували наше весілля», -- коротко і просто пояснює автор, ще й додає: «Але це між іншим».

Книжка вартісна ще й тим, що раз-у-раз автор спиняється між описами битв і подій і дає досить повні характеристики співпрацівників визначних і незабутніх для нас постатей, а також і визначних осіб із ворожого табору. Тут ми знайдемо портрет Симона Петлюри, Грушевського, Коновальця, Винниченка, Христюка, з другого боку — наркомфіна Гринька, Керенського, братів П'ятакових, навіть сина Михайла Коцюбинського Юрка, що прилучився до росіян і вважав український визвольний рух «буржуазним шовінізмом». Ковалевський також спиняється на постаті Скрипника, ніби відчуваючи, що кілька літ пізніше серед українців на еміграції постане суперечка про значення Скрипника для української справи. Ковалевський свідчить, що ніколи Скрипник не дбав про свободу України. Навпаки він ввесь час діяв поза Україною і не знав України, хоч був з українського роду. Але хитрий Ленін, проводячи в дію свій принцип про те, що «коли українці хотять свою мову — дайте їм мову, дайте їм дві мови», аби вони корились російському імперіялізмові, **послав** Скрипника на Україну, бо вважав, що революцію на Україні мусять робити **українські** большевики. Друге діло, що Скрипникова доля була трагічна, а кожна трагедія і кожна смерть вибілює людину, навіть такого нелюда, як Сталін.

Головну причину ненависти Росії до нової Української Республіки Ковалевський вбачає в тім, що Росія не могла витримати політичної конкуренції України. Росія бо тільки прикривалась демократичними гаслами, а справді — від самого початку так званої революції мала твердий намір бути диктатурою. Натомість Україна розквітла в 1917 році як зразок справжньої демократичної держави, і Росія всі свої сили кинула, щоб задушити цей квіт. Ковалевський нищівно висміює російський принцип «общего котелка», в який Росія кладе хіба що тільки свою ложку, а забирає все, що може.

Ця велика розміром і значенням книжка може викликати дискусії, може і заперечення з боку політичних противників, але вона жива і цікава від першої сторінки до останньої. Це книжка, що зворушує, збуджує, хвилює і сповнює серце гордістю.

Ганна Черінь

****

Н. Король

АХМЕТОВЕ РОЗУМІННЯ РІВНОСТИ

Чудові степи Башкирії. Особливо підчас цвітіння диких півоній, тюльпанів, крокосів, безсмертників, розкиданих щедрою рукою поміж ковилем, тирсою та іншими травами і ріжноманітним зіллям. А над усім цим, як хвилі на морі, гойдаються в повітрі довгі, з півметра завдовжки, сиві, сіро-сріблясті султани квітуючого ковиля і мітелки тирси.

Найвинахідливішій ткалі не зіткати такого килима з ріжнобарвними квітами, травами та та зіллям!

Ковиль і тирса — першоякісна пожива для коней. Споконвіку на цих степах випасались табуни коней, череди рогатої худоби та отари овець.

Повітря цих степів, разом з цілющим кумисом, [1]) уславилось, як лікувальний засіб проти сухот. Пахощі квітів, зілля і трав насичують чисте повітря, що спливає на степ з сусідніх узгір'їв. Ще на узгір'ях воно пересичене цілющим запахом живиці. Від такого повітря, здається, і мертвий ожив би!

Тепер повітря Башкирських степів все більше і дужче занечищується невідомим досі тут перегаром нафти. Він безнастанно, і вдень, і вночі виригується дивовижними, незнаними тут досі, шайтан-арбами [2]) — тракторами і автами. Шайтан-арба цілком відіпхнула від воза і плуга коня та волів. Це не приведе до добра. Аллах [3]) не допустить щоб над Його найкращим створінням — конем людина так глумилась. Аллах родить хліб тоді, коли для його вирощування застостосовується Його створіння — кінь, віл. Хоч і оруть шайтан-арбою, але хліба не матимуть. За це Аллах скарає голодом.

Узунов, прибувши серед ночі в зерносовхоз, переночував у охайному чепурненькому ваґончику на високих колесах. Вранці, як тільки-но знадвору почали доноситись людські голоси, Узунов, не встаючи з ліжка, гукнув у відчинене віконце: «Ахмет, принеси челяк су» [4]).

До вагончика увійшов старий башкир з відром води в руці, одягнений в довгу білу полотняну «толстовку» з обвислими кишенями, широкі чорні штани, чорну оксамитову шапочку і капці — головки старих чобіт без халяв. Біла, як молоко, його борода була дбайливо підстрижена. Він мовчки налив з відра води до умивалки, вилив туди ж воду з карафки,

налив з відра в карафку свіжої, згріб в одну руку чоботи директора і Мазлумова, а в другу відро з брудною водою з умивалки і вийшов. Він постояв з хвилину перед моїм ліжком, ніби вагаючись, чи брати мої зелені брезентові чоботи, чи ні. За кілька хвилин вичищені чоботи директора і старшого аґронома та мої — Ахмет розставив по своїх місцях і мовчки зник. Обидва москалі, не зважаючи на свої виразно тюркські прізвища, ставились до башкирів досить погірдливо і без наглої необхідности не уласкавлювали їх своїми розмовами.

Удень ми знову здибались з Ахметом. Цим разом при інших обставинах. Біля польових майстерень, під голим небом стояли з відкритими моторами авто й трактори, а коло них метушились механіки. Недалечко збоку стояла групка хлопчиків-башкиренят, що зацікавлено стежили за кожним рухом механіків, спостерігаючи дивовижні речі в моторах. Діти завжди вабили мене. І в мене давно ввійшло вже у звичку при зустрічах з ними обдаровувати їх ласощами, для чого при мені все була достатня кількість цього добра. Так було й на цей раз. Я знав уже, що мусулманські діти можуть відмовитись від цукерків і печива боячись осквернитись чимсь їм забороненим. Тому для них я мав при собі цукор-рафінад, що поза великими містами був неабиякою розкішшю. Але башкиренята, чи то з упередження до ґявура [5]), чи й недовір'я до мене, чужої людини, цукру від мене не брали. Я зніяковів. Мабуть, збоку я виглядав досить смішно — як той цуцик, що хотів прилащитись до чужої людини і замість того дістав копняка. Ніби з неба упавши, між нами став Ахмет. Він лагідно, але з докором у голосі, щось говорив до дітей. І раптом, всі попростягали до мене свої рученята по цукор.

— Не сердьтеся, товаришу, на них. Це ж діти. Від чужих до такого не звикли, — звернувся він до мене.

Говорив він правильно по-московськи, але короткими реченнями, з помітним татарським акцентом. Обділивши дітей, я відійшов.

Наслухавшись за цілий день жалів і нарікань, що «скоро не залишать місця навіть, щоб теля було де попасти чи курку випустити», увечері мені не хотілось і до табору повертатись. Табір — стійбище серед степу при потоці — місце майбутньої садиби зерносовхоза. Нагадував він циганський табір десь у степу: військового типу більші і менші брезентові намети, курені, криті дерном і соломою, землянки та три-чотири чепурненькі охайні вагончики на високих колесах (для начальства харчових маґазинів і канцелярії). Це продукт з далекої Америки, як зрештою і всі трактори, авта, плуги, сіялки і вся решта с.-г- реманенту та майстерні зі всім причандаллям.

Наближався вечір. Навкруги в степу пахкали трактори, виригуючи з коминків смердючий дим. Електричні ліхтарі-рефлектори, попричіплювані спереду до тракторів, освітлювали борозни снопами ясного разючого світла. Степ орали вдень і вночі. Видовище достоменно казково-чарівне! Воно мимоволі затягало у свій крутіж, в рух, у дію, всупереч переконанням холодного розуму, наперекір здоровому глузду.

Блукаючи довкола табору, зненацька набрів на базу пального — місце, де переховувалось нафтове паливо для тракторів і авт та смарувальні олії. З обережности перед пожежею, ці матеріяли були видалені геть з табору далеко в степ.

— Стій! Не наближайся, а то дзвонитиму на сполох, — пролунав у вечірніх сутінках перелякано — різкий голос, спершу по-московськи, а після по-башкирськи. На базі до закопаного стовпа були підвішені на дроті шматок залізничної рейки і ломик.

Переді мною стояв Ахмет.

— Що, заблудили? Воно і не дивно: всюди по степу миготять ліхтарі. Не знати, котрий з них таборовий. Табір он там! — кивнув він головою в напрямку на кілька нерухомих світляних цяток.

Прислуховуючись до Ахметової московської мови, роблю висновок, що він без жодного сумніву належить до переслідуваних владою. Звідки б звичайний башкир так поправно говорив по-московськи? А якби він не був переслідуваний, то безперечно був би використаний «партією і правительством» для їхніх інтересів. Яка ж була його роля між башкирами, як «бувшого»?

— Що ж то: вдень працюєте, а вночі вартуєте? — питаю.

— Директор Узунов, приймаючи на роботу сказав, що крім вартування вночі, я мусітиму ще обслуговувати вдень два вагончики: його і конторський, де також мешкають ще бухгальтери, бо для цієї служби треба розуміти московську мову.

— А я вранці чув, що він гукав до Вас по-башкирськи, — зауважую.

— То так, для кпин. Щодня ж приношу воду і чищу їм чоботи. Чому ж би не мусів зробити цього сьогодні? Він знає кілька слів по-

башкирськи. От при чужих іноді і вживає їх. Набридає цілими днями лежати. От і сновигаю по таборі — ви мене бачили удень. То вже не на роботі, - додав він, наче виправдовуючись.

— А родини у вас нема, не хочете триматись свого кутка? — питаю.

— Родина далеко. Я тут сам, — відповідає Ахмет.

Обережно випитую, чи знав ці місця перед революцією, що, на його думку, буде з башкирами, як степи перетворяться на совхози, що належатимуть не башкирам, чи підуть вони в наймити до чужих совхозів на своїй власній землі... І раптом питання:

— А Москва сильно змінилась після революції? Де ви мешкали перед революцією?

— Далеко від Москви, — відповідаю.

— В якому напрямі?

«Ага! — Промайнуло у мене в голові». Прийшла черга і на географію покійної Російської імперії!»

— На південний захід.

— Далеко? — Питає.

— Кілометрів з півтори тисячі, — відповідаю.

— Десь під австрійським кордоном?

— Щось так.

— А там як свобода? — Питає з натиском на слово свобода. — У нас є тут звідти люди. Шукають, сердешні, схованки від «свободи». А там, куди сягає її рука — схованки нема. Що б то було, якби країна була мала? Де б люди ховались?! — З тривогою в голосі закінчив Ахмет.

— Може тоді людям не треба було б шукати схованок, — зауважую.

— Може бути. Тоді люди в країні були б тільки свої. Встидались би одне одного. Мали б милосердя одне до одного. А так приходять чужі з незрозумілою мовою, звичаями, вірою, а то й із зовнішністю. Чужі завше знайдуть причину для кривджень, жорстокости, грабунків. То їм віра не подобається, то мова, то зовнішній вигляд — бо ж вони чужі. Милосердя до малих, слабіших, покривджених є прикрасою людини; нею обдаруввся її Аллах. Люди під час революції загубили милосердя до собі подібних. Аллах цього людям не простить.

— Так-то воно, так. Але ж є і такі, що кажуть, ніби-то ніякого Аллаха нема, що люди самі собі видумали Аллаха. То як же можна від них вимагати, щоб вони пишались Аллаховим даром?

— Є і такі. І, на жаль, покищо, на деякий час, влада, за наші гріхи, опинилась в їх руках. Аллах карає нас їхньою рукою. Прогнівився Аллах на мусулман і не-мусулман і віддав їх тимчасово в руки жорстоких можновладців. Вони під'юджують і мусулман, і християн глузувати і зневажати Аллаха, щоб тим самим накликати на себе Його справедливий гнів і прокляття. Самі ж вони у Аллаха по-своєму вірять, хоч і уроїли собі, що нібито їх Аллах якийсь інший, наче б то є не один Аллах, а багато. Вони дуже бояться накликати на себе Його гнів. Благають у Нього для себе ласки, усіх щедрот і допомоги для захоплення влади. Але Аллах справедливий. За їх лукавства, підступність, під'юджування недосвідчених, Він тяжко-претяжко їх покарає. Настирливо і вперто намагаються упевнити та переконати нас, що це свобода і рівність. Свобода для шуляків, кобців, яструбів хапати курчат, каченят, гусят. Нащо ж здалася така свобода і рівність для цієї малечі? Малечу треба обороняти від хижаків. Наперед треба винищити в околиці усіх хижаків, знищити їх гніздовища, порозчавлювати усіх хижацьких писклят, перетовкти всі хижацькі яйця. А тоді вже пускати курчата, каченята, гусята на свободу, давши їм рівність з їм подібною птицею, але ж не з хижаками — шуляками, кобцями і яструбами. Так само і людям — раніш треба дорости, щоб захищатись від людей-хижаків. Особливо в такій країні, як наша. Ріжні ж народи є у нас. Є такі, що далі своєї околиці не бували і нічого не бачили, — курчата, що тільки сьогодні вранці повилуплювались з яєць, а є і народи-пройдисвіти. Вони тиняються тисячоліттями поміж іншими народами світа. Мають досвід в обдурюванні інших народів собі на користь. Облесливими словами вони спокушують недосвідчених, а потім роздьобують їх, як шуляки курчат! — закінчив Ахмет.

Вислухавши з затаєним диханням цікаві Ахметові погляди на так звану «науку» соціології та на революцію, зауважую:

— Одначе, я не раджу Вам так говорити. Все може трапитись. Ріжні є люди. Чи уявляєте собі, що сталося б, якби про те, що тут говорилось довідались ті, хто цим цікавиться.

— Хіба якщо Аллах остаточно прогнівається на мене! Як відбере у мене рештки розуму! Як я утрачу спроможність пізнавати людей. Я щодня благаю Його оберігати мене від зустрічі зі злим чоловіком, — відповів Ахмет збентежено-переляканим голосом.

Було вже досить пізно, вірніш дуже рано.

На сході небо вже було біле. По ньому почали миготіти золотисті ниточки, що їх начебто хтось раз-у-раз смикав за східні кінці. По степу, скільки сягало око, на всі боки миготіли на тракторах ліхтарі, і було чути безладне веселе «пах-пах-пах-пах!..»

Вранці, і далі, на протязі кількох днів мого перебування в совхозі, Ахмет кожного разу при зустрічі зі мною був підкреслено ввічливий, низько кланяючись по кілька раз на день. Він наче старався зискати у мене прощення якоїсь провини, очікуючи якоїсь для себе небезпеки. Кожний раз я так само підкреслено ввічливо відповідав на його привітання:

— Алейкюм селям!

При повторних моїх відвідинах совхоза, страх і побоювання у Ахмета цілком зникли. Ми стали добрими приятелями. Трохи згодом, я довідався від нього самого, що він мулла [6]), що учився він в Самарканді, в Стамбулі, і навіть у самій Мецці в тамошніх медрасах [7]).

Месягутовський зерносовхоз, 1929 р.

[1]) кумис — кобиляче кисле молоко.
[2]) шайтан-арба — чортопхайка, чортів віз.
[3]) Аллах — Бог.
[4]) челяк су — відро води.
[5]) ґявур — не-мусулманин.
[6]) мулла — мусулманський священик.
[7]) медрасе — мусулманська духовна академія.

С. Риндик

ЦИМБАЛИ

(Лист)

На цей раз напишу вам про троїсті музики, а зокрема про цимбали й про одного цимбалістого.

Для тих, що кохаються в симфонічних оркестрах, де на-раз грають усі роди дуд і струн, а кожного роду по кілька штук, троїсті музики — дуже вбогий примітивізм. Та для мого вуха це найкраща музика. Була і є! А ви собі думайте, як хочете.

У нас на весіллях грали тільки троїсті музики. І так само було, коли справляли якісь гульки. Один музика грав на скрипку, другий на цимбали, а третій на баса. Скрипка вела перед. Де треба, говорила, де — плакала, а де — зойкала. Самі знаєте. Цимбали знов щебетали. Часом ніжними синичками, часом щигликами, а частіше голосними жайворонками, коли ті зносяться горокругами до неба і звідти обсипають ниви срібним дробом своїх пісень. А на те все басоля тільки порохкувала — рох та рох! Раз так, раз інак. А раз трохи вище. Три нути від сили. Це дуже ліниве грало. Особливо в компанії таких неврастеніків, як скрипка і цимбали.

Коли троїсті музики об'являлися на селі, люди добрішали. Стара Яковиха, що над криницею, покидала сварку. А діти скакали від радости. А коли молода з дружками й музиками ходила по селі, то собаки переставали гавкати. Кожна псяча душа переймалася врочистим настроєм загалу і замовкала. Не гавкнула навіть тоді, коли на то час попадав до села жид. Це, звичайно, не значить, що й собак троїсті музики захоплювали. Це тільки значить, що вони їх якось діймали. Але напевно не пригнічували, бо тоді б собаки скавуліли.

А ген-ген на схід від нас, замість цимбалів, били в бубен. «Славні бубни за горами» — казали, бувало, наші люди. За горами може й славні, але не зблизька. На такі музики я б не ходив. До гуркоту й тарахкоту я не маю серця. І взагалі не люблю ніякої галабурди в музиці. Така вже моя вдача. Зате з охотою слухаю тони. Чисті тони! Самі або в добрім товаристві: в акордах, контрапунктах і поліфоніях (за круті слова прошу ласкаво вибачити). Тони — це чарівні діти гармонійних рухів, символи числа й порядку, антитеза безладдя. Мішати їх із галасом-хаосом таких галабурдників, як бубни (або ще гірше — тарілки), то чиста святосказа, блюзнірство, кощунство. На жаль, і модерна музика возлюбила хаос. Їй припала до вподоби гамарня, де співають такі майстрі вокального мистецтва, як стругарки, різб'ярки, довбарки, молотки та погано сцентровані мотори. Це атавізм. Відроження музикального смаку наших далеких пращурів, коли єдиним музичним інструменотм була довбня, а єдиною музикою — бабахкання нею.

Але вернімся до музики з цимбалами. У нас кожний музика називався по-своєму. Котрий грав на скрипку, на того казали «скрипістий», а на цимбали — «цимбалістий» або цимбал, на баса — «басістий». І в одній пісні співається:

Соловей — скрипістий,
А гоголь — басістий,
А горобчик, жвавий хлопчик,
Та й не знав, де сісти.

Але ці слова знали тільки свідомі люди. Ін-

ші на тому не розумілися. Та й не було в нас своїх музик. Їх спроваджували з інших сіл. Аж ген пізніше з'явився і в нас свій цимбалістий. Як це сталося, я власне й хочу оповісти, тільки зроблю це трішечки пізніше.

Тепер пару слів про щось інше. Коли я в перший раз почув був, що є такі школи, де вчаться на музикантів, то сильно здивувався. В наших сторонах ні один музика ні до яких шкіл не ходив, усе одно, чи скрипістий, чи басістий, чи цибалістий. Кожнй грав відразу, коли наставала його пора. А коли я часом говорю про це, то люди думають, що я жартую. А я кажу їм:

— Я не заперечую, що школа може навчити грати. Чому ні? Я тільки кажу, що є ще один спосіб стати музикою. Музикою чи хоч би співаком: це — родитися ним. От як соловей, Дуже добрий спосіб. При цій нагоді зауважимо ще, що артисти такої категорії зустрічаються не тільки в мистецтві, але й у деяких інших галузях людської культури: в політиці, в дипломатії і особливо в науці. Катаклізми в суспільному житті, спричинені світовими війнами, багатьом людям не дали можливости вчитися, і вони стали науковцями самі від себе, бо такі чи сякі науковці мусять бути. Тільки на шевця треба конче вчитися.

А тепер перейдемо до діла. Оповім вам, як синок одного господаря зробився цимбалістим. Ця пригода давно вже лежить мені на серці. Правда, нема в ній нічого важного, ніякої проблеми і ніякої філософії, але коли вас щось безнастанно муляє, то найкраще роззутися.

Здається, ім'я хлопця було Василь, а прозивали його Дермедою. Ось із цього Василя і стався цимбалістий. Ніхто не сподівався цього. Люди якось недобачали хлопця. Був мало скульптурний, мав сяк-так обтесану фіґуру, і треба думати, мало котра дівчина задивлялася на нього. Тим не менше Василь мав у собі щось несамовите, щось не таке, як інші хлопці. Це видко було хоч би з того, що, бігаючи з малих літ по весіллях, завсіди крутився коло музик. Другі хлопці пустували, а він ховався десь близько по кутках і звідти приглядався, як грають. Найбільше до цимбал.

Таке саме бувало з ним і на полі. Інші пастушки бігали й дуріли, а Василь більше бокував. Найчастіше лежав собі горілиць і дивився на жайворонків. Дивився, як вони вистрілювали собою догори і в'ючками зносилися все вище й вище, аж поки крильцями не доторкалися неба. А при тому дрібненько щебетали. Акурат як ті цимбали, що на весіллях. А вищебетавшись, у знемозі падали в жито. Цим я не хочу сказати, що на жайворонках Василь учився музики, чи вчився грати. Ще жайворонки нікого не навчили цього мистецтва і не навчать. Вони самі не вчаться, ні в батька, ні в матері, ані в сусідів, а співають відразу, коли приходить їх пора. Я хочу тільки сказати, що Василь більше любив слухати жайворонків, не так, як я чи інші хлопці. Любив прислухатись, як вони дзеленькотали, підлітаючи до неба. Чомусь це сильно подобалось йому. І більше нічого.

Цимбалова романтика, що загніздилася у Василевому серці, з бігом часу ставала защораз напраснішою. Інших хлопців вабили до себе дівчата, а Василя тягом тягнуло до цимбал. Інші вдивлялися в дівочі очі, в уста малинові та в усякі там дівочі високовартощі, а Василь тільки в цимбалові струни. І тримався того, не відступаючи. Дуже пильно ще приглядався, як цимбалістий, ледве держачи між пальцями залізні молоточкм-скочики, пускав їх на струни — «соколів на стадо лебедів». Бачив, як кожне таке брязкало вільно падало на струну і, торкнувшись її, легко відскакувало, а струна вже сама знала, що має робити. Якби Василь учився фізики, то знав би, що кожна напнута струна понад усе на світі любить блажений спокій і рівновагу своїх сил. Знав би, що коли таку струну зрушити з цієї рівноваги, коли її підштовхнути, чи смикнути, чи вщіпнути, то на неї нападає пропасниця, і вона починає казитися і несамовито тремтіти, дрижати всім своїм тілом, вібрувати, коливатися туди і сюди, або, кажучи по-вченому, учиняти гармонійний рух. Це ціла трагедія! Тільки наше око не бачить того. Нам кажуть, що цей «гармонійний рух» витворює в повітрі «хвилі», а ці хвилі доходять до нашого вуха і т. д. Відома пісня. Є вперті душі, що сумніваються в цій механіці. І навпаки, нема ані однієї душі і не буде ніколи, що сказала б нам, як із тих хвиль постає в нашому вусі чарівна музика.

Василь, звичайно, про все це ніколи не чув і не думав. І це дуже погано. Хто багато розуміється на анатомії мистецтва, той сам ніколи не творить нічого мистецького. Такий знавець — не мати-породіля, а баба-повітуха. Василь приглядав виключно до самого процесу постання музики: на які струни та в якому порядку падали бринькала і яка саме музика з цього виходила. Скоро дійшов до того, що міг, закривши очі, заграти в голові не один танець.

Пильнуючи за музиками, Василь добре під-

стеріг, що в тілі (чи в руках, чи тільки в пальцях) кожного музики є щось таке, що само грає. Музики можуть собі розмовляти один із одним, а музика тим часом іде. А кожний черговий танець відбувається так, що скрипка починає його на будь-якій струні і з будь-якої позиції, а бас і цимбали негайно вскакують їй у сліди, і відразу маєте повні вуха краси. Ніхто не махає руками, не ляскає ліскою, не скаче перед музиками, як це бачимо по містах. Троїсті музики грають так, як річка тече, як жито цвіте, як сонце сходить і заходить. Попробуйте керувати цими явищами. Станьте над річкою або проти сонця, бийте ліскою, махайте руками, присідайте і підскакуйте. Чи вам удасться щось змінити в тих процесах? Отакі самі троїсті музики.

Тут я перечитав написане і побачив, що в ньому нема головної речі: правди. Святої правди! А нема правди, то нема нічого. На самому зачатку свого листа я вам написав, що можна вивчитися на музиканта, а можна й родитися ним, і цей другий спосіб, казав я, луччий і певніший від першого. Після цього я наговорив багато слів, мудруючи то сюди, то туди, але не показав і не витовкмачив на розум, як це люди справді стають музиками відразу. І не покажу. Тільки оповім, як це сталося з Василем Дермедою.

На одному весіллі цимбалістий ні сіло, ні пало, кивнув до Василя головою, закликаючи його ближче. А коли той підскочив, сказав йому:

— На цимбали, а я трохи розімнуся та й помахаю тією Калиною. Нехай покуштує, як цимбал танцює!

Зняв із шиї ремінь, що на ньому висіли цимбали, і передав Василеві разом із дзеленькалами. Василь заклав собі за шию ремінну припинду, узяв у руки балабанці і приготовився.

— А йди-но, Калино, сюди! — сказав цимбал до Калини.

Це була кругла, рум'яна на виду молодиця, дуже жвава і охоча до танців.

— Чарабашки! — загадав цимбалістий, беручи Калину обіруч.

Скрипка зойкнула, цимбали скочили за нею, басістий смикнув смиком — і відразу зчинилася завірюха. Старий цимбал вимахував Калиною, аж земля лупилася. А скрипка швидше, а цимбали швидше, а басоля тільки рох та рох, як та поросна льоха, коли її шкрябають попід живіт.

За чарабашкою пішла гандзя, за гандзею подриґуля, аж нарешті цимбалістий гукнув:

— «Ой лупнув обруч»!

Музики врізали «обруч».

А коли скінчили, підійшов до них із пляшкою горілки весільний староста. Першу чарку налив скрипці. Вона випила. Другу одержав басістий. Третю хотів був налити Василеві, але цимбал перейняв чарку, кажучи:

— Частунок належиться цимбалам! — і вихилив. — А тобі, неборе, треба ще не одного тропака заграти, щоб заробити могорич.

Василь навіть не облизався.

Його деб'ют не привернув до себе нічиєї уваги. І музики, і весільні люди так якби нічого не бачили. Бо в нас на селі мистецтво не мало ніякої ціни. Ні грання, ні співання, ні що інше. На це люди дивилися, як на пусті забавки. І так само ставилися до того і самі мистці. Нікому з них ані в голову не могло прийти якась вища оцінка їх уміння. Так само ніхто з них не хизувався і не чванився ним. Мистецтво — діло сліпих і калік, або дармоїдів і таких людей, що не здібні до чогось путнього. Мало вартість ремесло. У пошані був коваль, кушнір, швець і т. ін. І тому той факт, що в селі об'явився свій цимбал, не означав нічого вартісного. Це не був жадний набуток для села І сам Василь не думав ліпше. У місті думають інакше. Там мистецтво зараховується до найвищої культури. І в найвищих школах запроваджено катедри, де трактують різні мистецтва, як щось справді дуже вартісне й важне. І розроблено відповідні науки, а серед них на першому місті стоїть наука про мистецтво слова, найлегше з усіх мистецтв, але найхитріше і з найбільшими претенсіями.

Отже, виступ Василя на мистецьку арену пройшов непомітно. Після того було ще не одно весілля. Люди дружилися, і музики приграваи їм, виконуючи цю найвищу функцію свого мистецтва щиро й поважно. І не раз траплялося, що Василь Дермеда заступав старого цимбалістого. Сам не просився, тільки послушно чинив його волю. І було йому все одно, що грати, чи гопака, козака, тропака, чи гайдука, журавля, голубця, чи метелицю, коломийку, вербунку, чи дудочку, манджурку, санджарівку, чи що хочете. Українська Терпсихора натворила того добра багато-багато, тільки грай. І Василь грав, бо така природа мистця з Божої ласки.

— Граєш, парубче, не погано, — сказав одного разу старий цимбалістий, — але дуже хапаєшся. Цимбали того не люблять.

Що це значило, ані я, ані ви не розумієте. А Василь розумів. І не перепитував.

А потім у Василевій голові якось сама собою зформувалась фантастична для сільського парубка думка: придбати й собі цимбали!

Цимбали коштують гроші. А де їх узяти? Хіба вкрасти, бо іншого джерела на селі не було. Крім того, була ще одна перешкода: де купити цимбали, коли ніхто ніде їх не виробляв і ними не торгував? Бо нащо людям цимбалів? Людям потрібні чоботи, кожухи, шапки, тощо, але не цимбали. Цю річ музики мусіли були робити самі, своїми власними руками. Тому можна сказати, що доля цимбалістого на Україні була і є дуже гірка. Її аж ніяк не можна рівняти з долею тих панів, що бринькають на струнах по міських оркестрах і сценах. Із цих панів рідко котрий здібний собі кілочок вистругати.

Але Василь Дермеда, як усі його попередники й наступники, таки зробив собі цимбали. Хоч ця робота тривала пару років, проте скінчилась повним і блискучим успіхом. На жаль, за молодих літ я не мав того розуму, що тепер, і не припильнував за цим процесом. Тож не знаю, як він відбувався, і не можу вам написати, а видумувати не хочу, бо вже й тому, що я тут понаписував, ви не ймете віри.

І добре робите!

****

Д-р Юліян Вассиян

СТЕПОВИЙ СФІНКС

(Продовження)

Ні, до героїчної сутности [10]) свого генія нарід мирних гречкосіїв не докопався, на це треба було мати в жилах кипучу кров, а в душах голос гордої раси предків-варягів, а не рабів землі з чорними руками і з чорними думками в тяжкодумній голові. Власна духова активність, що хоче знайти дорогоцінний скарб — ось ключ, що відкрив би отвором Шевченкову криницю-скарбницю. Та не той ключ знайшовся в руках українства, воно не пішло до Шевченка шляхом власних шукань і зусиль, ні, воно залишалося [11]) непорушно на своєму духовому перелозі [12]), заслухане в монотонний, повільний такт пісні своєї буденної безпросвітности животіння. А пророк міряв важким кроком ширінь своєї землі, кликав з канівської могили під рев Дніпрових хвиль вогненним заповітом і надслухував серед тиші степу відгомону власних слів. Ні тупіт копит, ні брязкіт зброї ,ні тріюмфальний хід переможного лицарства ніразу не перервав зловісної глуші, що царила на полях предківської воєнної слави. Замогильна трагедія канівського самітника продовжується до нині, і вона припиниться лише з моментом, коли українська нація переродиться духово і дозріє до виконання Шевченкового заповіту **власними силами.** Многославний культ Шевченка серед українців багатомовний на некористь земляків, що своєю малодушністю до непізнання заплямили духовий портрет поета. Наша сучасна доба гостро відчула злочинні експерименти на постаті Шевченка і стала визволяли його з рідної неволі [13]) та привертати його обличчю його ори-

Степан Куропась

ПІСЛЯ КОНВЕНЦІЇ УНС

Конвенції УНС вже за нами. 862 делеґати рішали протягом тижня про дальшу працю, пляни і розбудову УНС. Ця Конвенція УНС 25 названа ювілейною. З поданих цифр видно, що УНС — найбільша українська потенціяльна організація у вільному світі. Коли до того додати, що УНС має 82 тисячі членів і 26 міл. майна, то образ 68-літнього «Батька Союза» є імпозантний. В 68-літній історії УНС було кілька переломових конвенцій. Решта конвенцій давали звичайно чотирорічний звіт з діяльности та напрямні на дальші чотири роки.

Але чи в тому сила УНС? В його мільйонах, членах, в його діяльности, плянах? Чи в його обезпеченевім бизнесі? Чи в його видавничій діяльності, пресових органах і т. п.?

Певно, що вичислені речі важні. УНС є обезпеченева, запомогова, народня установа, що стояла в проводі американських українців 68 літ. Це не самохвальба, але від того, яку позицію займе УНС в різних важних справах — залежить доля тих справ.

Були в нас в Америці різні народні скупчення, як Федерація Українців, Народний Комітет, Об'єднання, що вели й виконували добру працю, але знайшли-

ґінальний первісний, **пророчий** вигляд. Бо українці затратили всяке почуття міри і пристойности у відношенні до свого генія. Немилосердно надужили його великого імени до злободенних справ буденщини, і хоч половину століття деклямували його твори — вислід показався марний. Замало каже ствердження, що пробуд національної свідомости доконався виключно завдяки Шевченковій творчості [14]). Українська національна свідомість — пасивна, поверховна і зовнішня. Всенаціональність Шевченка, ширина культу і леґендарна популярність стоять у відворотній [15]) пропорції до глибини відчуття, внутрішнього переживання, енерґії душі та її чинної здібности [16]). Шевченко пробудив національні почування українців, на жаль українці не видобули з себе достатньо сильного співчуття його ідеям, закликам і заповітам. Вплив Шевченка в них не йшов хвилею найвищого підйому творчих духових сил, тільки вдаряв у струни **ліричних** почувань, розчулював, виніжнював, роззброював і заколисував до мрійного сну. Дощем ридань і лірницьких нарікань спливали розслаблені душі і цей **поминковий** настрій устійнився згодом як всенародня форма Шевченкового культу. Він вистарчав, бо заспокоював прокинені емоції м'якого українського серця, дозволяв виплакатися [17]) і давав нагоду помріяти про прийдешню волю, або літати [18]) уявою про кращі давні часи. До нічого не зобов'язуюча хвилина святочного спочинку душі! [19]) Шевченкові свята ввійшли інтеґрально в український національний **побут,** сталися народною «неділею», вільним від праці днем, строго періодичним явищем, звичаєм. Поет-лірик беззастережно переміг пророка-борця, бо народня душа здавен-давна жила піснями і не була настроєна до бойових гимнів. Щераз потвердилося відоме правило нашої сторії: чергова імпровізація українського духа розплилася, як усі попередні, в сонних водах степового плеса. Великий майстер задумав передати в тонах геніяльну драматичну поему: йому пощастило з народньої арфи [20]) видобути тільки супровідні тони — головний мотив твору зустрів сильний опір з боку матеріялу і не вийшов кришталььно-чистий. Хто мав би відвагу відзначити цей факт, як неуспіх композитора, коли сам твір понад усяких сумнів досконалий і чекає тільки на відповідний собі інструмент [21])?

[10]) В чорновику в дужках: субстанції (Прим. З. К.)

[11]) В чорновику в дужках: бовваніло. (Прим. З К.).

[12]) В чорновику в дужках: на сірих скибах духо-

ся у нас «добрі люди», що причинилися до їх упадку. І тепер УКК чи ЗУАДК так довго будуть існувати, як довго їх буде попирати УНС і його членство. Цього заперечити не може ніхто.

УНС завжди прагне до співпраці з іншими запомоговими організаціями і народним установамив Америці. Це виходить всім на добро та приспішує процес з'єднання українських Союзів. За декілька літ — як справа виглядає тепер — з'єднаються під одним проводом два найбільші союзи: Народний і Робітничий. Цей процес вже зачався, але підготова леґального і психологічного порядку потриває чотири роки, а дальші чотири займе праця повної інтеґрації.

Важливі проблеми і пляни стояли перед УНС. Було кілька таких важливих проблем, і УНС виходив з них переможно і з честю. Раз лише основи УНС поважно захиталися, бо відійшо від нього 13 тисяч членів. Але УНС не міг тоді поступити йнакше. бо стояло питання: маємо дальше остати русинами, чи маємо приняти нашу правдиву назву — українці. УНС поніс тоді велику втрату, але від цієї утрати очуняв, виздоровів, а час потвердив правильність союзової позиції та нагородив його новими т сячами **членів.**

Чверть століття при кермі УНС стояли люди, як Галичин, Мишуга, що вміли вести і вели організацію до сьогоднішніх успіхів. Це не значить що в УНС була якась диктатура. Навпаки, панувала велика демократія. Але демократія не є хаос, а диктатура не є бездискусійна. Все мусить бути той, що укладає пляни, виробляє плятформу і дає під дискусію членам чи їхнім виборним репрезентантам.

Члени Головного уряду вже вибрані. Всі вони знані як особи твердого розуму, безспірного патріотизму і особливої прихильности до УНС. Це і є запорукою, що й цим разом до керми прийшли люди, що поведуть УНС до дальшого могутнього розвитку і розу-

мних рішень у всіх важливих справах українсько-американської громади.

Про те, щоб якась група чи партія перебрала УНС, не може бути мови. Всі ті намагання партій даремні. Бо УНС —кажучи за Шевченком — поборов вже одну силу, поборе ще й другу.

Андрій Німенко

***

Травневий день здійма пахучі крила
На сивій
Володимирській горі.
Зелений Київ стелиться по схилах,
Пливуть святкові хмари угорі.
Застиг Дніпро, ясного сонця повен, —
Переливає золото ріка.
Ідуть плоти з далеких улоговин,
І прямо в серце пароплав гука.

вого перелогу. (Прим. З. К.).

[13]) В чорновику в дужках: з неволі у своїх. (Примітка З. К,).

[14]) Залишаємо це тяжке речення, як в оригіналі, хоч краще було б: замало сказати, що національна свідомість пробудилася виключно завдяки Шевченковій творчості.

[15]) В чорновику в дужках: навпаки. (Прим. З. К.).

[16]) В чорновику в дужках: здібности до чину. (Прим. З. К.).

[17]) В чорновику в дужках: прослезитися. (Прим. З. К.).

[18]) В оригіналі: «побуяти уявою». Це полонізм, повинно бути «літати» або «ширяти» уявою. (Прим. З. К.).

[19]) Тяжке речення. Краще було б: Хвилина святочного спочинку душі, що до нічого не зобов'язує. (Прим. З. К.).

[20]) В чорновику в дужках: інструменту. (Прим. З. К.).

[21]) В чорновику в дужках: «музичний прилад». В цьому місці автор додає на маргінесі чорновика варіянт: «тільки чекав хвилини, коли народня арфа самочинно відізветься ясним крицевим звуком». Гляди статтю автора п. н. «Назад до Шевченка (комплекс тем у книжечці «Суспільно-філософічні нариси», Бібліотека «Самостійної України», Випуск 5, Чікаго, травень 1958, стор. 40 — 58, (передрук з журналу «Самостійна Україна» ч. 3(99) за березень 1957 р. (Прим. З. К.).

Максим Скорупський (Макс — курінний УПА):

У НАСТУПАХ І ВІДСТУПАХ

Передмова Олега Ждановича, обкладинка Любомира Рихтицького. Видання Українсько-Американської Видавничої Спілки, Чікаґо 1961, стор. 256.

Небагато написано в нас про повстанські рухи 1941-1945 років, а те, що вийшло в світ, переважно має на собі штамп бандерівської пропаґанди, що старалася вбгати його в шори своїх партійних потреб біжучої хвилі. До того по більшій часті того рода мемуаристика писана в суперлятивах, учасники повстанської боротьби виходять у ній якимись надлюдьми, що їм чужі такі загально-людські почування, як напр. страх за життя — все там підмальоване і підкольороване, просто клади між образи й обкурюй ладаном.

Тому я з деяким недовір'ям брав в руки нову книжку з тієї ділянки. Але, в міру того, як перегортав листки і заглиблявся в читанні — відступав критик і перемагав читач. Бо що б ви не сказали про книжку Максима Скорупського, не можете відмовити їй найціннішої для кожної лектури прикмети — цікавости. Писана просто і щиро, без пересад, самохвальби і реклями для нікого, вона водночас виповнена вщерть багатим змістом, що не може знайти собі місця на її сторінках і неначе переливається через рамки книжки. Має ще й ту перевагу над іншими своїми посестрами, що написана ще в 1946 році, безпосередньо після пережитих по-

дій, вільна від різних політичних міркувань, що народилися вже на еміґрації, і через те буде першорядним джерелом великої історичної вірности для всіх майбутніх дослідників підпільних і повстанських українських рухів.

Залишім на боці переказування її змісту, щоб не заспокоювати передчасно цікавости читача. Згадаємо тільки, що в осени 1939 року два юнаки буйної волинської землі — Литвин і Макс — рушили на захід. Трохи з туги за пригодою, трохи з ляку перед большевицькою дійсністю, а найбільше тому, щоб послужити Україні в війську, що десь там мало формуватися на заході. Війська того вони не знайшли і мусіли самі творити його на власній, українській землі в буремних сорокових роках. Шаліла там війна всіх проти всіх — ніхто не знав, хто його сусід у лісі — український повстанець, большевицький партизан, польський бандит чи жидівський утікач з ґетта. Литвин поляг у бою, а Макс зацілів і ось тому завдячуємо, що ця книжка пішла в світ Божий.

Макс перебував у повстанських рядах від самого початку, коли націоналістичне підпілля пішло в партизанку. Повстанський рух виростав на його очах і разом з ним ріс і він сам. Зачав свою діяльність у відділах ОУН, а після підступного нападу на них бандерівців, докінчував партизанку в бандерівських відділах. Розум диктував йому йти за політичною тактикою ОУН, а серце тягнуло до «руху і розмаху», що його репрезентацію взяли на себе бандерівці. Не в нього одного повстала така дилема. Сотні української ідейної молоді летіли до того «руху», як нетлі до світла, і спалили в ньому свої крила без слави для себе і користи для України. Відпала одна можливість — він береться за другу, нехай і бандерівську. І знову не він один пішов таким шляхом. Довкола себе не бачив ні третини бандерівців — це були селяни, студенти й робітники, що з любови до України віддали для неї себе цілих. Не так, як бандерівці, що для них Україна мала бути або бандерівська, або ніяка.

Максим розказує про життя й боротьбу українського повстанця. Розказує так, як це бачив і сам переживав. Веде нас разом зо своїми товаришами через волинські й поліські ліси, від події до події, від акції до акції. Разом з ним і його товаришами переживаємо і радість і страх за життя і духовий підйом у наступах і зневіру у відступах. Він не силкується робити з них героїв. Минуть роки і зробить це за нього історія.

Стримується він теж від політичних висновків, поза тими випадками, де це конечне для зрозуміння тодішньої ситуації і дальшого розвитку партизанського руху. Висновки лишає для читача. Пошануємо і ми його інтенцію та не будемо витягати заключень з перечитаної книжки, хоч вона дає нам багатий досвід і змушує з тривогою призадуматися над майбутнім українського націоналістичного руху, його місцем в українській суспільності, взаємовідносинами з іншими політичними течіями, проблемами українського територіяльного партикуляризму і багато-багато іншими справами, тісно пов'язаними з нашою визвольною політикою.

Скажемо тільки одне, бо воно пробивається з кожної сторінки книжки: хочете пізнати різницю між серйозним підходом до життя українського націоналіста і крикливого бандерівського пропаґандиста — перечитайте книжку курінного Макса.

Зиновій Книш

З життя ОДВУ

З ЖИТТЯ В ОДВУ В НЮ ЙОРКУ

10-тий Відділ ОДВУ в Ню-Йорку і Український Золотий Хрест влаштували дня 12. травня спільне «свячене» при численній участі членства і запрошених гостей. Посвяченя доконав о Кулицич та виголосив промову глибокого патріотичного й релігійного змісту. Голова 10-го Відділу, п. Роман Крупка привітав присутних та візвав вшанувати однохвилинною мовчанкою пам'ять сл. п. отамана УГА Н. Гірняка. Потім виголосив реферат про українські великодні звичаї. П. Андрій Шекерик говорив про Великдень на Гуцульщині. Балетмайстер Василь Авраменко розказав свої цікаві спомини зі свойого життя на тлі відродження української державности, про свою прагю в ділянці українського танку й балету та про свої пляни в цій ділянці на майбутнє. Потім промовляли ще пп. д-р Левицький, Теслевич і Ковальчук. По споживтті «свяченого» дано змогу бажаючим закінчити той вечір товариською забавою з танцями.

З нагоди прибуття до Ню-Йорку делеґатів на 25-у конвенцію УНС-у, Головна Управа ОДВУ влаштувала спільну зустріч делеґатів наших відділів. В залі ми бачили делеґатів з Ню-Йорку, Чікаґо, Детройту, Клівленду, Філядель-

фії, Рочестер, Канади та членів 10-го Відділу ОДВУ в Ню-Йорку. Президент УНО в Канаді п. Микола Плав'юк виголосив при тій нагоді змістовну доповідь про свою поїздку по Европі. Присутні довідалися від нього про життя нашої еміґрації в Европі в загальному та націоналістичних організацій зокрема. Він мав нагоду говорити там з політичними діячами різних угруповань, як рівнож з націоналістичними, які не підлягають ПУН-ові. Метою розмов з тими другими було ствердити, чи існує можливість об'єднання тих організацій в одну ОУН. Він ствердив, що понад 20-літній розбрат, що дуже пошкодив нашій визвольній справі, трудно закінчити в короткому часі, але є познаки, що в майбутньому до порозуміння прийде. Дальше п. Плав'юк інформував про становище ПУН у відношенні до УНРади та до справи скликання Світового Конґресу Українців. З натиском зазначив, що нашим важливим завданням є підготовка кадрів. Виховання молоді в національному дусі є підставою до націоналістичного виховання. Щодо методів революційної акції на рідних землях та поза її межами, то їх треба було змінити, бо наші втрати були дуже часто більші від ефектів. Большевики з огляду на нашу поставу були змушені також змінити свою тактику. Вони змушені реаґувати на працю українців за кордоном, чи на поставу деяких державних діячів, як напр. прем'єра Канади. З тої причини вони влаштовують святкування «самостійности» совєтської України та висилають за кордон» самостійні українські мистецькі ґрупи для збаламучення світової опінії. Ми можемо сміло твердити, що в Україні є національно свідомий елемент і нам треба найти до нього доступ. Нам треба заняти розумну поставу до наших людей, яким при всяких нагодах дається на короткий час виїздити у вільний світ, поза межі батьківщини. Для перехилення опінії байдужого чи ворожого нам світу на нашу сторону — треба ще дуже багато праці. Треба нам якнайбільше публікацій в чужих мовах. До того потрібна сильна матеріяльна база. Наші можливості на американському ґрунті не йдуть в парі з нашою жертвенністю. Лише наша еміґрація в Англії та досить убога еміґрація в Бразилії виконують свої обов'язки. П. Плав'юк присвятив в своïому докладі більше уваги Видавництву «Українське Слово» в Парижі, яке повинно і мусить отримати матеріяльну допомогу від Українців в Америці. По докладі безробітний п. Іван Попель зложив пожертву на нац. потреби в сумі 30 дол. На жаль в обмеженому часі не можна було розгорнути ширшої дискусії. Делеґати мусіли відійти на посвячення пам'ятника б. президентові УНС-у, сл. п. Дм. Галичинові. П. Плав'юкові належиться від нас щира подяка за його цінний доклад. Щоб його рисновки з побуту в Европі не осталися «голосом вопіющого во пустині» та найшли належний відгук в нашій дальшій організаційній праці!

В організаційній праці бувають часто великі недотягнення. Ми збираємося, дискутуємо, полагоджуємо другорядні біжучі справи, а справи першої ваги, як створення сильної матеріяльної бази, посилення праці, зокрема культурно-освітньої, чи координування праці ідеологічно-споріднених організацій застрягають десь у «вільних внесках» в хвості нарад, коли вже по кількагодинних, нераз безтолкових балачках, найвищий час збори закінчити. Матеріяльна база є передумовою успішної праці, але також через працю зможемо створити матеріяльну базу. Сподіємося, що по докладі п. Плав'юка приступимо до діл.

М. Колодій

Загальні Збори 2-го Відділу ОДВУ в Чікаґо

В суботу, 24 квітня 1962 р., в залі «Самопоміч відбулися чергові річні Збори 2-го Відділу ОДВУ в Чікаґо.

Збори відкрив Голова Відділу д-р А. Гаєцький, а проводила ними Президія в складі: Н. Рибак — предсідник і Р. Юринець — секретар.

Звіт з діяльности Управи здав д-р Гаєцький, звіт касовий — інж. Бережан, а звіт Контрольної Комісії — М. Панасюк. Після звітів відбулася дискусія, в якій слово забирали пп. А. Іванів, М. Яшко та М. Панасюк. На внесок Контр. Комісії уступаючій Управі одноголосно уділено абсолюторію.

На внесену п. М. Яшком листу обрано нову Управу в такому складі:

М. Панасюк — голова, В. Дорошенко — м. голова, Р. Юринець — секретар, С. Попович — скарбник, М. Лаба і Гр. Василів — орг. референти, М. Яшко і А. Іванів — члени Управи - зовнішні зв'язки.

До Контр. Комісії вибрані пп.: д-р Гаєцький, Н. Рибак і інж. Бережан.

Збори закрив заключним словом М. Панасюк.

Н. Р.

МОЛОДЬ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОСТИ В ЗДА (МУН)

ЗАПРОШУЄ ВАС НА

1962 КОНВЕНЦІЮ МУН

яка відбудеться в Лігайтон, Па.
на Оселі ім. О. Ольжича
ВІД 31-ГО СЕРПНЯ ДО 3-ГО ВЕРЕСНЯ 1962 Р.

Мешкання і харчі протягом цих 3-ох днів, вступ на 2 забави і 2 бенкети і всі інші імпрези та однорічна передплата «Тризуб-а» коштують тільки 32 дол. для членів ОДВУ і 25 для членів МУН, які зголосяться до 1. серпня. Пізніше — 35 дол. і 27.50. Зголошуйтеся тепер на адресу:

P. O. Box 393, Cooper Station
MUN National Convention Committee
New York 3, N. Y.

Дорогі Друзі,

29-ть років минуло від дня, коли ОДВУ заложило в 1933 році молодечу Організацію — Молоді Українські Націоналісти (МУН), як свою Братню Організацію. Дякуючи праці піонерів цеї Організації в ЗДА, МУН тоді започаткував перше англомовне видання «Тризуб», мав 50 активних і багаточисельних Відділів, свої літаки, танцювальні й театральні групи, спортові дружини, хори тощо. Війна буля тяжка для всіх. В тому й для МУН. Вона принесла тяжкі удари цій організації, про які нам всім відомо. З приходом нової еміґрації по війні, МУН почав своє відродження в початку 1950 р. Організовано нові відділи, відновлено «Промінь» в «Свободі» — роблено все, щоб відновити життя МУН.

В кількох останніх роках ріст і розвиток МУН виявляється яскраво і очевидно. В допомогу організаторам МУН вийшов «МУН Менюал»; видано два, із трьох заплянованих, томи «Історії України»; відновлено дуже успішно видавання «Тризуба»; повстали нові Відділи, танцювальні групи в Чікаґо, Міннеаполісі, Дітройті; повстала оркестра МУН в Чікаґо тощо. Зрозуміло, що багато більше є до зроблення, але Організація є на добрій дорозі свойого росту.

Дякуючи ОДВУ і БОорганізаціям — МУН є здібний сьогодні зробити свою конвенцію на оселі ім. Ольжича в Лігайтоні.

Ми маємо шану і честь запросити членів ОДВУ і БОрганізацій на цю важливу конвенцію. Члени МУН потребують Вашої моральної і матеріяльної допомоги в своїй мунівській роботі. Потребують Ваших порад і досвіду. Ми віримо, що так, як і дотепер — так і цього року члени ОДВУ і БО прибудуть на нашу конвенцію і своєю активною участю допоможуть нам і цей раз.

Конвенційний Комітет МУН.

ПРИЇЖДЖАЙМО ВСІ НА КОНВЕНЦІЮ МУН

Independent Ukraine

2315 WEST CHICAGO AVENUE

CHICAGO 22, ILLINOIS, U. S. A.

Return and Forwarding Postage Guaranteed

311

Mr.M.Hawka.
1916 Forsstdale Ave.
Cleveland 9, Ohio.

APR 2[illegible]